

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

RIKU SANKELO

Kilpailutusprosessi julkisissa rakennushankinnoissa

Pk-yrityksen osallistuminen tarjouskilpailuun

RAKENNUS- JA YHDYSKUNTATEKNIikka

2020

Tekijä Sankelo, Riku	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä: 34 Liitteitä: 3	Päivämäärä Maaliskuu 2020 Julkaisun kieli suomi
Julkaisun nimi Kilpailutusprosessi julkisissa rakennushankinnoissa		
Tutkinto-ohjelma Rakennus- ja yhdyskuntatekniikka		
<p>Opinnäytetyön aiheena oli julkiset hankinnat. Työ rajattiin koskemaan julkisia rakennusurakoita ja niiden kilpailuttamista. Opinnäytetyössä perehdyttiin kilpailutusprosessin eri vaiheisiin sekä tarkoitus oli tuoda esiin asioita, jotka auttavat toimeksiantajayritystä tarjouskilpailuihin valmistautumisessa.</p> <p>Työn toimeksiantajana toimi tamperelainen pk-yrityksen kriteerit täyttävä rakennusliike. Yrityksellä ei ollut kokemusta julkisista tarjouskilpailuista entuudestaan, mutta kasvamisen myötä aihe oli ajankohtainen.</p> <p>Työ toteutettiin perehtymällä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen sekä vastikään uudistuneeseen hankintalainsäädäntöön. Lisäksi työhön haastateltiin neljää ennalta valittua asiantuntijaa. Haastattelun tuloksista tiivistettiin tärkeimmät asiat.</p> <p>Lopputuloksena opinnäytetyöstä saatiin hyödyllistä pohjatietoa julkisiin tarjouskilpailuihin osallistuville työntekijöille, sekä oma tietämykseni aiheesta lisääntyi.</p>		
<p>Asiasanat</p> <p>julkinen hankinta, hankintalaki, kilpailutus, rakennusurakka</p>		

Author	Type of Publication	Date
Sankelo, Riku	Bachelor's thesis	March 2020
	Number of pages: 34 Appendices: 3	Language of publication suomi
Title of publication Tendering process in public building contracts		
Degree programme Construction and civil engineering		
<p>The subject of this thesis was public procurement. The work was defined to concern public building contracts and their tendering. The purpose was to familiarize with different stages of the tendering process and bring out subjects that help the commissioning company to prepare for the bidding competitions.</p> <p>The work was commissioned by a construction company in Tampere that meets the SME criteria. The company had no previous experience with public tendering, but along with economic growth the subject was topical.</p> <p>The work was implemented by studying the relevant literature and recently revised act on public procurement. In addition, four pre-selected experts were interviewed for the work. The results of the interviews were summarized.</p> <p>As a result, the thesis provided useful baseline information for employees participating in bidding competitions and increased my own knowledge of the subject.</p>		
<p>Key words</p> <p>public procurement, act on public procurement, tendering, building contract</p>		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT	6
3	TAUSTAA	8
4	JULKISET HANKINNAT.....	10
4.1	Mikä on julkinen hankinta?	10
4.2	Hankintalaki.....	11
4.3	Kynnysarvot.....	13
4.4	Hankintailmoitukset.....	14
4.5	Hankintamenettelyt.....	16
5	URAKKAMUODOT	18
5.1	Jako suoritusvelvollisuuden laajuuden perusteella	18
5.1.1	Pääurakkamuodot	18
5.1.2	Projektinjohtomuodot.....	19
5.1.3	Suunnittelua sisältävät muodot.....	20
5.2	Jako maksuperusteen mukaan.....	20
5.2.1	Kokonaishintaurakka.....	20
5.2.2	Yksikköhintaurakka.....	21
5.2.3	Laskutyöurakka	21
5.2.4	Tavoitehintaurakka	22
5.3	Muita toteutusmuotoja	22
5.3.1	Elinkaarihankkeet.....	22
5.3.2	Allianssimalli	23
6	HANKINTAPROSESSI.....	25
6.1	Tarjouspyyntö	25
6.2	Tarjoajan soveltuvuus	26
6.3	Ryhmittymänä tarjoaminen.....	30
6.4	Tarjousten vertailu	31
6.5	Muutoksenhaku.....	33
7	YHTEENVETO	35
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä tutustutaan julkisiin hankintoihin yleisesti, mutta aihe on rajattu erityisesti julkisiin rakennusurakoihin. Hankintaprosessin läpivientiä tarkastellaan sekä tarjoajan, että tilaajan näkökulmasta. Olennaisessa asemassa opinnäytetyössä on kokonaisuudistuksen kokenut hankintalainsäädäntö, joka astui voimaan vuoden 2017 alusta. Työssä luodaan katsaus myös rakennusurakan eri toteuttamisvaihtoehtoihin. Uusien perinteisten muotojen rinnalla syvennyttään myös uudempiin vaihtoehtoihin, jotka ovat tyypillisiä juuri julkisissa rakennushankkeissa.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi tamperelainen rakennusliike, joka koonsa suhteen täyttää pk-yrityksen kriteerit. Opinnäytetyön tavoitteena oli kasvattaa kyseisen yrityksen tietoa julkisten rakennushankkeiden kilpailuttamisesta sekä nostaa esiin olennaisia tekijöitä urakkakilpailuiden voittamiseksi. Yrityksellä ei vielä ole kovin paljoa kokemusta julkisista tarjouskilpailuista, mutta kasvamisen myötä niihin osallistuminen on ajankohtaista. Tähän työhön on koottu tietoa, joka auttaa yrityksen työntekijöitä niihin valmistautumisessa.

2 KÄSITTEET JA MÄÄRITELMÄT

Avoimuusperiaate

Lakiin perustuvaa periaate, joka edellyttää, että hankinnasta ilmoitetaan julkisesti eikä siihen liittyviä asiakirjoja tai hankintamenettelyä koskevia tietoja salata. (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö www-sivut)

Big room

Etenkin allianssihankeissa käytössä oleva yhteinen työtila, jossa rakennushankkeen kaikki osapuolet työskentelevät. (Inkala 2018)

Ennakoitu arvo

Hankinnasta suurin maksettava kokonaiskorvaus ilman arvonlisäveroa. Kokonaiskorvaukseen sisältyvät optio- ja pidennysehdot sekä hankintamenettelyn yhteydessä maksettavat palkkiot ja maksut. (Hankintalaki 4 luku 29§) Ennakoitu arvo lasketaan, jotta saadaan tietää, sovelletaanko hankintaan hankintalakia ts. ylittyvätkö kynnyksarvot.

ESPD asiakirja

Yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja, jolla tarjoaja osoittaa, että hän täyttää hankintayksikön vaatimukset eikä sillä ole perusteita poissulkemiselle. Vasta kilpailun voittajan tulee toimittaa varsinaiset selvitykset. (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö www-sivut)

Hankintasopimus

Kirjallinen sopimus, joka on tehty hankintayksikön ja toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen taloudellista vastiketta vastaan. (Siikavirta 2015, 130)

Hankintayksikkö

Sellainen toimija tai taho, jonka tulee kilpailuttaa hankintansa noudattaen hankintalainsäädäntöä. (Hankintalaki 1 luku 5§)

HILMA

”HILMA eli hankintailmoitukset.fi on julkisten hankintojen ilmoituskanava. Palvelussa julkisen sektorin ostajat ilmoittavat tulevista hankinnoistaan, käynnissä olevista kilpailutuksistaan sekä päättyneiden kilpailutusten tuloksista.” (HILMA www-sivut)

Kynnysarvo

Tietty rahasumma, jonka ylittyessä hankintayksikkö on veloitettu julkaisemaan hankinnasta julkisen tarjouspyynnön HILMA-palvelussa. Hankintalakia sovelletaan vain kynnysarvon ylittäviin hankintoihin.

Käänteinen kilpailutus

Tarjousten vertailutapa, jossa hankintayksikkö määrittelee hankinnalle enimmäishinnan etukäteen. Tarjoajat kilpailevat vain laatutekijöillä. Käytetään myös nimitystä ranskalainen urakka tai kiinteähintainen urakka. (Salminen 2017, 64)

Pk-yritys

Yritys, jolla on alle 250 työntekijää, ja jonka vuotuinen liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa. Lyhenne tulee sanoista pienet ja keskisuuret yritykset. (Tilastokeskuksen www-sivut)

Puitejärjestely

Hankintayksikön ja toimittajan välinen sopimus, jossa osapuolet sopivat niin sanotuista vakioehdoista, joita voidaan noudattaa myös myöhemmissä hankintasopimuksissa. Sopimuskumppani valitaan kuitenkin kilpailuttamalla ja hankintalain mukaisesti. (Siikavirta 2015, 206)

Yhteishankintayksikkö

”Hankintayksikkö, joka tarjoaa yhteishankintatoimintoja ja mahdollisesti hankintojen tukitoimintoja sen suoraan tai välillisesti omistaville hankintayksiköille.” (Hankintalaki 1 luku 4§)

3 TAUSTAA

Yhtenä tiedonkeruumenetelmänä tässä työssä käytettiin haastattelua. Tähän päädyttiin, sillä haluttiin selvittää asiantuntijoiden omia käytännön kokemuksia aiheesta, sekä syventää jo valmiiksi olemassa olevaa tietoa. Haastattelun tyyppinä oli puolistrukturoitu haastattelu, eli ennalta määritellyt kysymykset olivat kaikille samoja, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ollut. Haastattelun kysymykset sekä vastausten analysointi on upotettu opinnäytetyössä tekstin teoriaosuuteen.

Kaikki haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluna kasvotusten tammi-helmikuussa 2020. Niiden avulla haluttiin selvittää muun muassa rakennushankkeen kilpailutusprosessin tyypillisiä piirteitä, painotuksia tulevaisuudessa, sekä kokemuksia eri vertailuperusteista. Kysymyksiä pohdittiin yhdessä toimeksiantajan edustajan kanssa.

Haastateltavat henkilöt valittiin harkinnanvaraisesti. Haastateltaviksi valikoitui neljä rakennuttamispuolen alan ammattilaista, joilla kullakin on vuosien kokemus kilpailuttamisesta sekä julkisista hankinnoista. Jokainen heistä toimii Pirkanmaan talousalueella, kukin eri organisaatiossa. Haastateltavat valittiin juuri tältä alueelta, koska sen ajateltiin olevan yrityksen kotipaikan, sekä täten myös tarjouskilpailuiden kannalta keskeinen. Henkilöt sekä heidän organisaationsa on lyhyesti esitelty alapuolella.

Kauppinen Jukka, Tampereen Tilapalvelut Oy

Tampereen Tilapalvelut Oy on Tampereen kaupungin omistama, ikään kuin konsultti-toimisto. Se suorittaa kaupungin hankkeiden rakennuttamista, valvontaa, sekä jonkin verran myös suunnittelua.

Rakennushankepalveluiden yksikössä työskentelee noin 40 henkilöä, ja sitä johtaa rakennuttamispäällikkö Jukka Kauppinen. Koko yksikön toiminnasta Kauppinen on vastannut viitisen vuotta. Sitä ennen hän toimi talotekniikan rakennuttajainsinöörinä vastualueenaan hankkeiden talotekniikkaurakoiden kilpailuttaminen sekä suunnittelunohjaus. Haastattelu Kauppisen kanssa toteutettiin 10.2.2020 Frenckellinaukiolla yhtiön toimitiloissa.

Järvi Hannu, Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin toimitilapalvelut vastaa sairaanhoitopiirin kiinteistöjen rakennuttamisesta, ylläpidosta sekä tilojen hallinnoinnista ja kehittämisestä. Sairaanhoitopiiri on merkittävä julkisia hankintoja toteuttava hankintayksikkö Pirkanmaan alueella. Alkuvuodesta 2020 valmistui yksi sen merkittävimmistä rakennushankkeista, niin sanottu etupihahanke. Etupihahanke käsittää yhteensä kolme uudisrakennusta ja pysäköintihallin. Hankkeen kokonaiskustannukset olivat noin 225 miljoonaa euroa.

Haastateltavana kyseisestä organisaatiosta oli Hannu Järvi, joka oli tosin juuri eläköitynyt palveluksestaan kiinteistöpäällikön ominaisuudessa. Järvellä on vuosien kokemus julkisista hankinnoista sekä sairaanhoitopiirin palveluksesta, että muualta. Haastattelu toteutettiin Tampereen yliopistollisen keskussairaalan tiloissa 11.2.2020.

Mäkinen Petri, Kuntien Hankintapalvelut Oy

Kuntien Hankintapalvelut eli KuHa on yhteishankintayksikkö, joka tuottaa omistajilleen hankintapalveluita. Yrityksen omistaa seitsemän Tampereen kehyskuntaa: Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Vesilahti ja Ylöjärvi. Omistusosuudet määräytyvät asukaslukujen suhteessa.

Haastateltava Petri Mäkinen on KuHan toimitusjohtaja, ja vetänyt yritystä sen perustamisesta lähtien vuodesta 2006. Tätä ennen hän on toiminut Puolustusvoimilla julkisten hankintojen asiantuntijatehtävissä. Haastattelu suoritettiin yrityksen toimitiloissa Pirkkalan keskustassa 13.2.2020.

Lehtonen Juha, Tampereen seurakuntayhtymä

Tampereen seurakuntayhtymän kiinteistöpalvelut on hankintalain 5§:n mukainen hankintayksikkö, joka vastaa seurakuntien kiinteistöjen uudisrakentamisesta sekä olemassa olevan rakennuskannan kunnossapidosta.

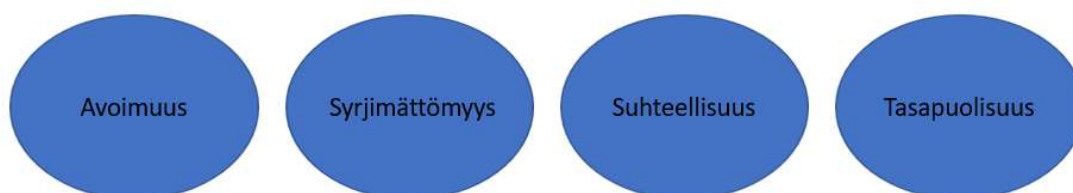
Yhtymän rakennuttajainsinöörinä toimii Juha Lehtonen. Lehtonen on aikaisemmin toiminut rakennuttajapäällikkönä useissa eri organisaatioissa sekä suorittanut rakennusvalvontaa kunnan alaisuudessa. Haastattelu hänen kanssaan suoritettiin Pispalan kirkolla 18.2.2020.

4 JULKISET HANKINNAT

4.1 Mikä on julkinen hankinta?

Julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan sellaisia tavara-, palvelu- tai rakennusurakkahankintoja, joita valtio, kunnat tai muut, kappaleessa 4.2 määritellyt hankintayksiköt tekevät oman organisaationsa ulkopuolelta. Nämä hankinnat tulee tehdä noudattaen menettelytapoja, jotka on säädetty hankintalainsäädännössä sekä EU:n hankintadirektiiveissä. Menettelytavan valintaan vaikuttaa hankinnan ennakoitu arvo, eli ylittääkö se EU-kynnysarvon tai kansallisen kynnysarvon. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2019) Julkisia hankintoja ohjaavat yleiset oikeusperiaatteet (Kuvio 1), jotka on kirjattu myös hankintalainsäädäntöön. Kilpailuun osallistujia tulee kohdella tasapuolisesti ja syrjimättömästi, sekä siinä tulee toimia avoimesti, suhteellisuus huomioon ottaen. (Hankintalaki 1 luku 3§)

Kuvio 1. Hankinnan periaatteet

Tulevaisuuden trendit julkisissa hankinnoissa, mitä tullaan painottamaan kilpailuissa?

Kaikissa vastauksissa ollaan sitä mieltä, että tulevaisuudessa kiinnitetään yhä enemmän huomiota ympäristöasioihin. Energiakorjauksiin tullaan satsaamaan ja uudisrakentamisessa painotetaan energiatehokkaita ratkaisuja. Tämän vuoksi ilmastoystävällisen puurakentamisen oletetaan lisääntyvän myös julkisella puolella. Yleistynyt hiilijalanjälkilaskenta pyrkii vähentämään ympäristövaikutuksia sekä rakentamisen, että koko rakennuksen elinkaaren ajalta. Riskinä pidetään sitä, että näitä asioita painotetaan liiallisella volyyymilla ja ylilyöntejä tulee.

Julkisella puolella puitesopimukset ovat nousseet isoon asemaan ja niin uskotaan olevan myös lähitulevaisuudessa. Muita nousevia asioita ovat muun muassa kaupunkien ja kuntien aluehankkeet.

Yhteistoimintahankkeiden, eli esimerkiksi allianssin suhteen esiintyy hyvin kaksijakoisia mielipiteitä. Osa on sitä mieltä, että ne tulevat lisääntymään ja perinteiset urakat väistyvät niiden tieltä. Osa puolestaan näkee niiden vähenevän tulevaisuudessa.

4.2 Hankintalaki

Puhekielessä hankintalailla tarkoitetaan lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016). Hankintalaki ei itsessään määrää mitä hankitaan, tai millaisin ehdoin. Siinä on säädetty, miten itse kilpailutusprosessi on toteutettava. Sen olemassaolon tarkoituksena on turvata kaikkiin kilpailuun osallistuvien tasapuolinen kohtelu, edistää laadukkaiden ja innovatiivisten hankintojen tekemistä sekä tehostaa julkisten verovarojen käyttöä. Suomen hankintalainsäädäntö pohjautuu Euroopan unionin asettamiin direktiiveihin. (Hankintalaki 1 luku 1-2§)

Hankintalakia sovelletaan kaikissa hankinnoissa, joissa ennakoitu arvo ylittää kansallisen kynnyksarvon. Hankintalaki koskee seuraavia hankintayksiköitä: valtion, kuntien

ja kuntayhtymien viranomaisia, evankelisluterilaista kirkkoa ja ortodoksista kirkkoa sekä niiden seurakuntia sekä viranomaisia, valtion liikelaitoksia (esim. metsähallitus), julkisoikeudellisia laitoksia (esim. KELA) sekä mitä tahansa tahoa, jossa julkista rahoitusta yli 50%. Vastaavasti hankintalaki ei koske muun muassa kilpailuilla markkinoilla toimivia valtionyhtiöitä (esim. Fortum), salassa pidettäviä hankkeita, erityisiä turvatoimia vaativia hankkeita, sotilaallisia kohteita, hankintoja sidosyksiköiltä eikä hankintoja, joita tehdään esimerkiksi kansainvälisten sopimusten perusteella. (Hankintalaki 2 luku)

Hankintalakia päivitettiin nykyaikaiseksi viimeksi muutama vuosi sitten ja uusi laki astui voimaan vuoden 2017 alusta. Uuden lain tavoitteena on ollut yksinkertaistaa sääntelyä ja ottaa mm. ympäristönäkökohtia huomioon. Hankintaprosessin tietojenvaihdosta on pyritty tekemään hyvin pitkälti sähköistä. Pk-yritysten asemaa kilpailuissa on yritetty parantaa esimerkiksi ESPD-asiakirjan käyttöönnotolla sekä mahdollistamalla ryhmittymänä tarjoaminen. Uudistuksen myötä myös hankintojen valvontaan on tullut uusi viranomainen Suomessa. Nykyään hankintalain noudattamista valvoo Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä EU-kynnysarvon ylittävissä että alittavissa hankinnoissa. (Pekkala, Pohjonen, Huikko & Ukkola 2019, 27-37)

Tarjoajien lukumäärä urakkakilpailuissa kilpailuissa yleensä? Mikä aiheuttaa hajontaa tarjoajien lukumäärässä? Miten yritysten kokoluokat jakaantuvat kilpailuissa?

Vastausten perusteella tarjoajia on keskimäärin viidestä kahdeksaan. Jos urakka on jaettu pienempiin kokonaisuuksiin, kuten talotekniikkaurakat erikseen, voi määrä olla hieman suurempi. Vastaavasti hieman pienemmissä, seurakuntayhtymällekkin tyypillisissä hankkeissa osanottajia on vähemmän, kolmesta viiteen.

Eniten hajontaa aiheuttaa vallitseva taloustilanne. Tällä hetkellä esimerkiksi on hyvin halukkaita laskijoita, kun ei ole kauheasti liikkeellä tarjouskyselyitä. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa hankkeen koko, aikataulu, sekä työn sisältö.

Yritysten kokoluokat kilpailuissa tuntuvat menevän suoraan hankkeen koon mukaan. Luonnollisesti isoimmista hankkeista enemmän mukana isoja, pohjoismaisessa omistuksessa olevia yrityksiä. Pääsääntöisesti tarjoajien liikevaihto on 10-20 miljoonan euron luokkaa. Kaikista pienimmissä, alle miljoonan euron hankkeissa hankintayksiköt saattavat käyttää niin sanottuja puitesopimuskumppaneita.

4.3 Kynnysarvot

Kansallisten ja EU-kynnysarvojen keskeisimmät erot liittyvät menettelysääntöihin, ilmoittamisen laajuuteen sekä oikeussuojakeinoihin. Esimerkiksi EU-kynnysarvot ylittävistä hankinnoista tulee ilmoittaa koko Euroopan unionin alueella. Tämä ei kuitenkaan aiheuta hankintayksikölle erinäisiä toimenpiteitä, koska molemmissa tapauksissa ilmoitusalueena toimii HILMA. (Pekkala ym. 2019, 139)

Kansalliset kynnysarvot perustuvat Suomen lainsäädäntöön, kun taas EU-kynnysarvot perustuvat direktiiveihin sekä kansainvälisiin kauppasopimuksiin (esim. GPA-sopimus). Kansallisia arvoja on päivitetty viimeksi uuden lain tullessa voimaan, vuonna 2017. EU-kynnysarvoja päivitettiin komission toimesta hiljattain vuodenvaihteessa 2020, jolloin esimerkiksi rakennusurakoiden kynnysarvo laski lähes 200 000 euroa. (HILMA www-sivut) (Pekkala ym. 2019, 139)

Oli kyse sitten mistä hankinnasta tahansa, on hankintalain vastaista tarkoituksenmukaisesti jakaa kustannuksia osiin kiertääkseen lakia. Tätä kutsutaan pilkkomiskieloksi. Hankintojen yhdisteleminen on myös kielletty. Esimerkiksi rakennusurakkaan ei voida liittää tavarahankintoja. (Hankintalaki 4 luku 31§) Pilkkomiskieltoa ei kuitenkaan sovi sekoittaa hankinnan sallittuun jakamiseen. Hankinnan sallittu jakaminen voidaan määritellä rationaaliseksi toiminnaksi urakan tehostamiseksi. Perusteena voi olla esimerkiksi se, että tarjouskilpailuun halutaan riittävästi osallistujia. (Pekkala ym. 2019, 149) Käytännössä tämä voisi tarkoittaa sitä, että rakennushankkeessa kokonaisuus on jaettu rakennus- ja talotekniikkaurakoihin. Tällöin tarjouksen voi esimerkiksi jättää joko pelkästään rakennustöiden osalta, tai sisällyttää siihen myös putki-, sähkö- ja ilmanvaihtourakat.

Kansalliset kynnysarvot 1.1.2017 alkaen:

1. 60 000 euroa tavara- ja palveluhankinnoissa, suunnittelukilpailuissa
2. 500 000 euroa käyttöoikeussopimuksissa/palveluissa, käyttöoikeusurakoissa
3. 400 000 euroa terveydenhoito- ja sosiaalipalveluissa
- 4. 150 000 euroa rakennusurakoissa**
5. 300 000 euroa muissa erityisissä palveluhankinnoissa
(Hankintalaki 4 luku 25§)

EU-kynnysarvot 1.1.2020 alkaen:

1. 139 000 euroa valtion keskushallintoviranomaisen tekemissä tavara- ja palveluhankinnoissa, suunnittelukilpailuissa
2. 214 000 euroa muiden hankintayksiköiden tekemissä tavara- ja palveluhankinnoissa, suunnittelukilpailuissa
- 3. 5 350 000 euroa rakennusurakoissa**
(Hankintalaki 4 luku 26§)

4.4 Hankintailmoitukset

Hankintalainsäädännön mukaan kaikista kynnysarvot ylittävistä hankinnoista on ilmoitettava julkisesti. Laissa on säädetty myös, että ilmoitusten julkaisualustana tulee olla Työ- ja elinkeinoministeriön HILMA-ilmoituskanava (www.hankintailmoitukset.fi). Ilmoitus voidaan julkaista myös muualla, mutta sitä ennen se on täytynyt julkaista HILMAssa sekä Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL), joka ilmestyy joka arkipäivä kaikilla EU:n virallisilla kielillä. Vastaavasti hankintayksikkö voi laittaa HILMAan ilmoituksen hankinnoista, vaikka ne eivät kuuluisikaan hankintalain piiriin. (Hankintalaki 7 luku 58-60§)

HILMAN käyttö on kokonaan maksutonta sekä hankintojen selaamisen, että ilmoittamisen osalta. Pelkkä sivustolla selailu ei vaadi toimenpiteitä, mutta päästäkseen tekemään ilmoituksen, täytyy sivustolle rekisteröityä. Rekisteröityminen on yksinkertaista, ja sivustolta löytyy siihen selkeät ohjeet sekä opastusvideot. Vuoden 2020 alusta au-

kesi uusittu HILMA, johon on lisätty käyttäjää tukevia ominaisuuksia. Uuteen versioon on siirretty kaikki syyskuun 2018 jälkeen julkaistut ilmoitukset. (HILMA www-sivut) Liitteissä 1 ja 2 on esitetty kuvakaappauksia sivustolta.

Vuonna 2018 HILMA toimi julkaisualustana yhteensä 17 022 hankintailmoitukselle. Näiden kaikkien ilmoitusten yhteenlaskettu arvo oli noin 27,5 miljardia euroa. Suurimpana hankintayksikkönä toimi kunnat, kuntayhtymät ja muut aluetason viranomaiset yhteensä 10 184 ilmoituksella. Rakennusurakoita hankittiin yhteensä 3386 kappaletta, joka oli lukumäärältään hieman vähemmän, mitä palveluita. Taulukossa 1 on listattu HILMAssa julkaistuja ilmoituksia vuodelta 2018. (HILMA www-sivut)

(Taulukko 1. Hankintailmoitusten tilastot (HILMA www-sivut))

HILMAssa julkaistut hankintailmoitukset 1.1.2018 – 31.12.2018		
Hankinnat ilmoitustyypeittäin	Määrä (kpl)	Arvo (€)
Kansallinen hankintailmoitus	8423	3 616 494 276
EU-hankintailmoitus	3263	6 365 643 917
Hankintayksiköt		
Valtion viranomaiset ja valtion liikelaitokset	1166	848 452 008
Kunnat, kuntayhtymät ja muut aluetason viranomaiset	10184	13 625 874 204
Muut hankintayksiköt	5672	13 105 920 428
	17022	27 580 246 640
Hankinnat hankintalajeittain		
Tavarat	2393	2 085 410 253
Palvelut	3981	5 893 768 040
Rakennusurakat	3386	5 859 682 912
Muut hankinnat	95	15 086 000
	9855	13 853 947 205

4.5 Hankintamenettelyt

Hankinnan kilpailuttamiseksi on useita erilaisia menettelytapoja. Hankintalaissa ne ovat kuitenkin kuvattuna vain EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta. Kansallisten hankintojen osalta voidaan käyttää kuitenkin näitä samoja menettelyjä. Harkintaa käyttäen hankintayksikkö voi määritellä myös itse käyttämänsä menettelytavan, mutta kaikissa tapauksissa se tulee mainita hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. (Kuuttiniemi & Lehtomäki 2017, 80)

Menettelytavan valintaan vaikuttavia tekijöitä ovat mm. hankinnan suuruus ja luonne. Yleensä ensisijaisia menettelytapoja ovat avoin- tai rajoitettu menettely. Muiden tapojen käytöstä voidaan puhua vasta, jos hankinta täyttää niiden lainmukaiset edellytykset. (Kuuttiniemi & Lehtomäki 2017, 138) Taulukossa 2 on eriteltyä hankintamenettelytavat ominaisuuksineen.

Taulukko 2. Hankintamenettelyt (Kuuttiniemi & Lehtomäki 2017, 138)

Hankintamenettely	Kuvaus
Avoin menettely	Yksivaiheinen, selkeä, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta, sopii perushankintoihin.
Rajoitettu menettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, ei neuvottelumahdollisuutta, sopii hankintoihin, joissa on tarve rajoittaa osallistujien määrää ja rajaamiseen löytyy selkeitä perusteita, yleensä pitkäkestoinen tavara- tai palveluhankinta.
Neuvottelumenettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, edellyttää aina laissa määriteltyjen neuvottelumenettelyn edellytysten täyttymistä, ei saa neuvotella pakollisista eli vähimmäisvaatimuksista eikä vertailuperusteista. Tarkoituksena on mukauttaa tarjoukset vastaamaan hankintayksikön vaatimuksia. Lopullisten tarjousten jälkeen ei neuvotella.
Kilpailullinen neuvottelumenettely	Kaksivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, neuvottelumahdollisuus, edellyttää aina laissa määriteltyjen neuvottelumenettelyn edellytysten täyttymistä, saa neuvotella kaikista hankintaan liittyvistä näkökohdista. Tarkoituksena on löytää hankintayksikölle soveltuva ratkaisumalli, joka parhaiten täyttää sen tarpeet. Lopullisten tarjousten saavuttua parhaan tarjoajan kanssa voidaan tarjouksesta neuvotella tietyin edellytyksin.
Innovaatiokumppanuus	Monivaiheinen, käynnistetään hankintailmoituksella, tarkoitettu innovatiivisen eli sellaisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan hankintaan, joita ei ole markkinoilla. Menettelynä on neuvottelumenettely. Valitaan yksi tai useampi tarjoaja toteuttamaan tutkimus- ja kehittämistoimintoja peräkkäisissä vaiheissa, joista kunkin jälkeen kumppanuus voidaan päättää. Kehitystyön tulokset voidaan hankkia kumppanilta ilman tarjouskilpailua tietyin edellytyksin.
Suorahankinta	Yksivaiheinen, ei hankintailmoitusta, neuvottelumahdollisuus yhden tai useamman toimittajan kanssa. Edellyttää aina laissa määriteltyjen suorahankinnan edellytysten täyttymistä. Vapaaehtoinen suorahankintailmoitus.
Suunnittelukilpailu	Menettely, jonka tarkoituksena on hankkia suunnitelma, jonka tuomaristo valitsee kilpailulla ja jossa voidaan antaa palkintoja.
Puitejärjestely	Yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välinen sopimus, jossa sovitaan joko kaikista hankintaan sovellettavista ehdoista tai osa ehdoista jätetään auki. Käynnistetään yleensä avoimella, rajoitetulla tai neuvottelumenettelyllä, mutta muitakin saa käyttää.
Dynaaminen hankintajärjestelmä	Täysin sähköinen hankintamenettely tavanomaisille ja markkinoilla yleisesti saatavilla oleville hankinnoille (eli tuotteille). Avoin kaikille DSP:n ehdot täyttävälle tarjoajille sen keston ajan.
Sähköinen huutokauppa	Sähköisesti alenevin hinnoin tai tarjouksen sisältämiä tekijöitä koskevin uusin arvoin toteutettava huutokauppamenettely sen jälkeen, kun hankintayksikön valitseman hankintamenettelyn perusteella tarjoajat on arvioitu ja tarjoukset käsitelty. Ei sovi rakennusurakkaan tai henkisten suoritusten hankintaan.

5 URAKKAMUODOT

Rakennusurakan toteuttamiseen on useita eri tapoja. Yleisimmin urakkamuodot jaotellaan suoritusvelvollisuuden laajuuden tai maksuperusteen mukaan. Usein kuullaan myös puhuttavan pää-, ali-, sivu-, osa- tai erillisurakoista. Tällöin tarkastelun kohteena ovat urakoitsijoiden väliset keskinäiset suhteet. (Junnonen & Kankainen 2017, 61)

Rakennuttaja valitsee juuri hänen urakalleen sopivan toteutusmuodon varhaisessa vaiheessa, kun hankepääätös on tehty. Toteutusmuodon valintaan vaikuttaa urakan luonne ja esimerkiksi se, minkälaisia tavoitteita rakennuttajalla on aikataulun, kustannusten sekä laadun suhteen. Isona vaikuttajana täytyy pitää myös rakennuttajan omaa osaamista, sekä hänen haluaan olla osallisena projektissa. Urakkamuodot ovat toisistaan riippumattomia, ja suoritusvelvollisuutta sekä maksuperusteita voidaan yhdistellä oman mielen mukaan. Usein kuitenkin käytetään vakiintuneita yhdistelmiä, jotka on havaittu toimiviksi. (Junnonen & Kankainen 2017, 32) (Liuksiala & Laine 2011, 12)

5.1 Jako suoritusvelvollisuuden laajuuden perusteella

5.1.1 Pääurakkamuodot

Pääurakkamuodot koostuvat kokonaisurakoista sekä jaetuista urakoista. Näillä kahdella pääurakkamuodolla toteutetaan suurin osa rakennushankkeistamme Suomessa. Pääurakkamuodot etenevät usein kolmessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa rakennuttaja valitsee kohteen rakenne- sekä tekniset suunnittelijat ja tekee sopimuksen heidän kanssaan. Kun suunnitelmat ovat valmiit, järjestetään kohteesta urakkakilpailu. Kilpailussa valintaperusteena voi olla joko halvin hinta, tai kokonaistaloudellinen edullisuus. Kun päätös urakoitsijasta on tehty, solmii rakennuttaja jälleen sopimuksen hänen kanssaan. (Junnonen & Kankainen 2017, 36)

Kokonaisurakka eroaa jaetusta urakasta lähinnä sopimussuhteiden sekä riskienhaltijan perusteella. Kokonaisurakassa rakennuttaja solmii urakkasopimuksen vain pääurakoitsijan kanssa, joka tarvittaessa tekee omat aliurakkasopimuksensa erikoisalojen toimijoiden kanssa. Täten rakennuttaja on sopimussuhteessa vain yhteen tahoon, joka vastaa

hänelle kaikesta rakennustyöhön liittyvästä. Kokonaisurakka on tilaajalle yksinkertainen ja siinä riskit ovat pääurakoitsijalla. (Junnonen & Kankainen 2017, 36) (Liuksiala & Laine 2011, 12)

Jaetussa urakassa rakennuttaja tekee useita urakkasopimuksia, mutta ainoastaan yksi nimetään pääurakoitsijaksi, ja muut toimivat sivu-urakoitsijoina. Alistamissopimuksen antamalla oikeudella pääurakoitsija johtaa työmaata ja vastaa töiden yhteensovittamisesta sekä koordinoinnista. (Junnonen & Kankainen 2017, 36)

5.1.2 Projektinjohtomuodot

Projektinjohtorakentamisessa johtovastuu on jaettu tilaajan ja projektinjohtototeuttajan kesken. Projektinjohtohanke etenee kahdessa vaiheessa, joita ovat suunnitteluvaihe sekä toteutusvaihe. Projektinjohtorakentamiselle ominaista on juuri toteutusvaihe, joka on järjestetty siten, että toteutussuunnittelua, hankintoja ja rakentamista limitetään keskenään. Täten on mahdollista lyhentää rakentamisaikaa, sekä mahdollistetaan se, että tilaajalla on päätäntävaltaa koko ajan hankkeen edetessä. (Kiiras 2004, 390)

Projektinjohtorakentaminen jaetaan kolmeen eri muotoon sen perusteella, miten tehtävät ja velvollisuudet jakautuvat hankkeessa. Näitä ovat projektinjohtorakennuttaminen, projektinjohtopalvelu sekä projektinjohtourakointi. (Liuksiala & Laine 2011, 15)

Projektinjohtorakennuttamisessa hankkeen toteuttamisesta vastaa pääosin itse rakennuttaja, joka muun muassa tekee hankinnat omiin nimiinsä, sekä vastaa työmaan johdosta. Halutessaan rakennuttaja voi kuitenkin käyttää apunaan ulkopuolista projektinjohtokonsulttia. Projektinjohtopalvelussa rakennuttajan rooliin kuuluu lähinnä urakka- ja hankintasopimusten tekeminen. Ulkopuolinen konsultti vastaa sekä projektinjohtosta, että rakennuttamis- ja työmaatehtävistä. Projektinjohtourakoinnissa toteuttaja vastaa kaiken edellisen lisäksi myös varsinaisesta rakennustyöstä, eli toimii hankkeen pääurakoitsijana. Rakennuttaja ei enää edes solmi itse sopimuksia, mutta sillä on kuitenkin oikeus vaikuttaa esimerkiksi aliurakoitsijoiden valintaprosessiin. (Junnonen & Kankainen 2017, 37) (Liuksiala & Laine 2011, 7)

5.1.3 Suunnittelua sisältävät muodot

Suunnittelua sisältävissä muodoissa rakennuttaja tekee sopimuksen ainoastaan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaavan urakoitsijan kanssa. Nimensä mukaisesti urakoitsijan vastuulla on sekä kohteen suunnittelu että rakentaminen. Sopimuksesta riippuen on kuitenkin mahdollista, että urakoitsijalle kuuluu vain osa kohteen suunnittelusta. Suunnittelua sisältäville muodoille on useampia eri sovelluksia, jotka määräytyvät tarjouskilpailussa käytettävien kriteerien perusteella. Näitä kriteereitä ovat hinta, laatu sekä edullisuus. (Junnonen & Kankainen 2017, 39)

Suunnittelua sisältävissä muodoissa on molempien etu, jos urakoitsijalla on kokemusta vastaavista hankkeista. Tällöin voidaan muun muassa säästää suunnittelukustannuksissa. Tilaajan näkökulmasta hyviä puolia on myös se, että se saa valita mieleisensä toteutuksen useista erilaisista, mahdollisesti hyvinkin luovista ratkaisuista. Suunnittelua sisältävät muodot vaativat kuitenkin saumatonta yhteistyötä tilaajan sekä urakoitsijan välillä. Urakoitsijan työtä helpottaa myös se, mikäli tilaajalla on ammattitaitoa ja kykyä kertoa tarpeensa ja odotuksensa. (Junnonen & Kankainen 2017, 39) (Liuksiala & Laine 2011, 13)

5.2 Jako maksuperusteen mukaan

5.2.1 Kokonaishintaurakka

Kokonaishintaurakassa urakoitsija suorittaa rakennustyön tarjousvaiheessa laadittujen asiakirjojen mukaisesti, kiinteällä kokonaishinnalla. Se maksetaan urakoitsijalle maksuerissä sitä mukaa, kun työt valmistuvat. Mikäli töiden valmistuttua hinta jääkin alle suunnitellun kokonaishinnan, tekee urakoitsija voittoa. Vastaavasti, jos kokonaishinta ylittyy, jää se urakoitsijalle maksettavaksi. (Junnonen & Kankainen 2017, 62)

Kokonaishintaurakassa riskit ovat urakoitsijalla. Syynä tähän on hintojen vaihtelu, tarjouslaskennan mahdolliset virheet, tai muut sellaiset eteen tulevat asiat, jotka nostavat kustannuksia. Lisä- ja muutostyöt tehdään sopimusasiakirjojen mukaisella tavalla.

Urakoitsijan etuna kuitenkin on, että työn sisältö on määritelty sopimuksessa riittävän spesifisti, eivätkä suunnitelmat ole keskeneräiset. (Junnonen & Kankainen 2017, 62)

5.2.2 Yksikköhintaurakka

Yksikköhintaurakassa rakennustyö on jaettu osiin, työsuoritteisiin, joille urakoitsija määrittää yksikköhinnan ja antaa kiinteän tarjouksen. Ilmoitetut määrät ovat likimääräisiä, ellei tarjousasiakirjoissa mainita toisin. (RT 16-10660 1998, 8) Työsuoritteiden oikeaa määrää ei voida kuitenkaan tarjousvaiheessa tietää, joten lopullista urakkahintaa on erittäin vaikea täsmällisesti arvioida. Tässä suhteessa riskit jakautuvat koko lailla tasan urakoitsijan ja tilaajan kesken. (Liuksiala & Laine 2011, 19)

Verrattuna kokonaishintaurakkaan, yksikköhintaurakassa suunnitelmat voivat olla tarjousvaiheessa osin keskeneräiset. Suunnitelmista on kuitenkin käytävä ilmi tiettyjä asioita, kuten tekotapa, olosuhteet ja laajuus. (Junnonen & Kankainen 2017, 62)

5.2.3 Laskutyöurakka

Laskutyöurakassa tilaaja maksaa urakoitsijalle kustannuksia sitä mukaa, kun niitä syntyy. Laskuihin sisältyy myös sovittu kate, joka kattaa esimerkiksi työn ja materiaalit. Laskutyöurakassa kaikki riskit ovat tilaajalla, koska kokonaishintaa ei voida tietää etukäteen, eikä maksuperuste ainakaan kannusta urakoitsijaa säästämään. ”Huomattakoon kuitenkin, ettei urakoitsijalla ole oikeutta tehdä työtä tilaajan kannalta epätarkoituksenmukaisella tavalla, vaan urakoitsijan on laskutyöurakassakin otettava tilaajan edut hinnanmuodostuksen osalta kohtuullisella tavalla huomioon.” (Liuksiala & Laine 2011, 21)

Laskutyöurakka soveltuu hankkeisiin, joissa suunnittelua ei ole, eikä voitu vielä saattaa loppuun, tai jos rakenteisiin liittyy epävarmuustekijöitä. (Liuksiala & Laine 2011, 19)

5.2.4 Tavoitehintaurakka

Tavoitehintaurakassa tilaaja maksaa urakoitsijalle kustannuksia aivan, kuten laskutyöurakassakin. Tämän lisäksi tilaaja määrittää urakoitsijalle tavoitehinnan, jonka alittuessa urakoitsijalle maksetaan sovittu lisäpalkkio. Jos tavoitehintaa kuitenkin hankkeen valmistuessa ylittyy, vastaa urakoitsija ylimenevistä kustannuksista sovittuna ajassa. Tässä urakkamuodossa tavoitehintaa toimii niin ikään kannustimena säästäväisyyteen sekä edullisiin ratkaisuihin. (Liuksiala & Laine 2011, 20)

Tavoitehintaurakka on varsin uusi urakkamuoto. Tavoitehintaurakka sopimuksineen voidaan solmia suunnittelun vielä ollessa kesken, ja sille tyypillisiä käyttökohteita ovat juuri saneeraushankkeet, joissa purkutöitä täytyy suorittaa ennen kuin yksityiskohtaisia tietoja suunnittelua varten saadaan. (Liuksiala & Laine 2011, 3)

5.3 Muita toteutusmuotoja

Seuraavassa luvussa keskityn esittelemään toteutusmuotoja, joiden käyttö on tyypillistä juuri julkisissa rakennushankkeissa. Elinkaari- sekä allianssimalli eroavat hieman perinteisimmistä urakan toteutusmuodoista. Ne ovat viime vuosina kuitenkin yleistyneet ja osoittaneet, että niillä pystytään vastaamaan nykyajan haasteisiin.

5.3.1 Elinkaarihankkeet

Elinkaarimallissa hankkeen toteuttaja vastaa kohteen suunnittelusta ja rakentamisesta. Näiden lisäksi tämä palveluntuottaja sitoutuu samalla sopimuksella vastaamaan myös kohteen ylläpito- tai kiinteistöpalveluista. Tämä sopimuskausi on yleensä noin 15-30 vuoden mittainen ja kun se loppuu, siirtyy ylläpitovastuu rakennuttajan hoidettavaksi. (Junnonen & Kankainen 2017, 42)

Urakka voidaan toteuttaa erilaisin maksuperustein, mutta rakennuttaja maksaa toteuttajalle usein lisäksi kuukausittaista palvelumaksua. Sopimuksessa rakennuttaja määrittää palveluntuottajalle odotuksensa kohteen käytettävyyden- ja palvelutasoista. Jos pal-

velut eivät vastaa määriteltyä tasoa, tehdään palvelumaksuihin vähennyksiä. (Junnonen & Kankainen 2017, 42) Kansainvälisesti mallista käytetään nimitystä Public Private Partnership eli PPP. (Rakennusteollisuus www-sivut 2020)

Suomessa valtio on toteuttanut elinkaarihankkeena pääasiassa teitä. Kunnat ja kaupungit puolestaan pääasiassa koulu- ja päiväkotihankkeita. Näissä toimitilahankkeissa elinkaarimallin etuina on ollut mm. merkittävät käyttövaiheen kustannussäästöt, kun ne on otettu suunnittelussa ja rakentamisessa huomioon alusta asti. Koska urakoitsijalle on siirretty riskit pitkällä ajanjaksolla, se kannustaa laatuun. Heikkouksina voidaan pitää ainakin hankkeen valmisteluun menevää aikaa, joka on huomattavasti pidempi, kuin tavallisessa hankkeessa. (Tolvanen 2014, 55-59)

Elinkaarimallin suosion kasvuun on osittain vaikuttanut koulujen sisäilmaongelmat, jotka ovat olleet tapetilla koko viime vuosikymmenen aikana. Pitkän ylläpitovastuun myötä aiemmin sisäilmaongelmiin johtaneita tekijöitä ei ole voitu laiminlyödä. ”Vaikka elinkaarimalli saa kiitosta niin toteuttajilta kuin käyttäjiltäkin, on sen miinuksena vähäinen kilpailu, ja sen myötä kallis hinta. Tarjouskilpailun raskautensa vuoksi se ei sovi alle 15 miljoonan euron hankkeisiin.” (Mölsä 2019, 4-5) Markkinat ovat hyvin pitkälti vain muutaman isoimman rakennusliikkeen hallussa. Kilpailun vähyyteen on vaikuttanut mm. korjaushankkeiden arveluttavuus sekä etäisyydet kiinteistöhuollon osalta.

5.3.2 Allianssimalli

Allianssi on yhteistoimintamalli, jossa osapuolet muodostavat projektin ajaksi yhteisen organisaation. Allianssin osapuoliin kuuluu yleensä tilaaja, suunnittelija, urakoitsija sekä rakennuttajakonsultti. Kaikki osapuolet toimivat tiiviissä yhteistyössä aina suunnitteluvaiheesta hankkeen valmistumiseen saakka.

Allianssissa vastuut ja riskit jakautuvat tasaisesti jokaisen osapuolen kesken. Tarkempia niihin liittyviä periaatteita esitellään allianssisopimuksessa, jonka osapuolet solmivat keskenään. Allianssisopimus ja sen sopimusehdot ovat osapuolten itsensä määrittelemiä, eikä se ole sidoksissa mihinkään yleisiin sopimusehtoihin, kuten YSE

1998:aan. (Junnonen & Kankainen 2017, 41) Teoriassa allianssin kaikki osapuolet ovat mukana päätöksenteossa, mutta isoimmissa asioissa korkein päätäntävalta on johtoryhmällä. Johtoryhmään on valittu edustajat sekä tilaajan, että palveluntuottajan puolelta. (Pekkala ym. 2019, 725)

Allianssi on verrattaen uusi toteutusmuoto rakennusalalla, se on ollut käytössä vasta noin kymmenisen vuotta. Siitä huolimatta siitä on saatu hyvin positiivisia näyttöjä, kun hankkeet ovat valmistuneet aikataulussa ja laatuun sekä yhteistyöhön on oltu tyytyväisiä. (Pekkala ym. 2019, 725) Tästä hyvänä esimerkkinä toimii allianssina toteutettu Tampereen rantatunneli, joka valmistui vuonna 2016 reippaasti etuajassa, sekä budjettinsa alittaen. Rantatunnelin hankeorganisaation muodostivat Liikennevirasto, Tampereen kaupunki, Lemminkäinen, A-insinöörit sekä Saanio & Riekkola. Myöhemmin hanke on huomioitu useilla palkinnoilla, kuten vuonna 2018 IPMA:n kansainvälisellä johtamispalkinnolla. Kyseisen kilpailun raati kiteytti arvostelussaan muutamia onnistumiseen johtaneita tekijöitä. Näitä olivat muun muassa toimivaksi osoittautunut Big Room-työskentely, lukuisten uusien innovaatioiden synty sekä epäonnistumisen salliva kulttuuri. (Repo 2018)

Allianssimallilla toteutettava hankinta kilpailutetaan yleensä neuvottelumenettelyllä. Hankintamenettely etenee useassa eri vaiheessa, ja siinä kilpailussa mukana olevia tarjoajia voidaan tiputtaa vaiheittain. Aluksi, kun hankintailmoitus on julkaistu, ehdokkaat laativat osallistumishakemukset. Näiden hakemusten perusteella tilaaja tekee päätöksen tarjoajista ja tarjouspyyntö lähetetään valituille. Tämän jälkeen kukin heistä jättää oman tarjouksensa, ja kilpailijat pisteytetään alustavasti. (Yli-Villamo, Petäjaniemi 2013, 57)

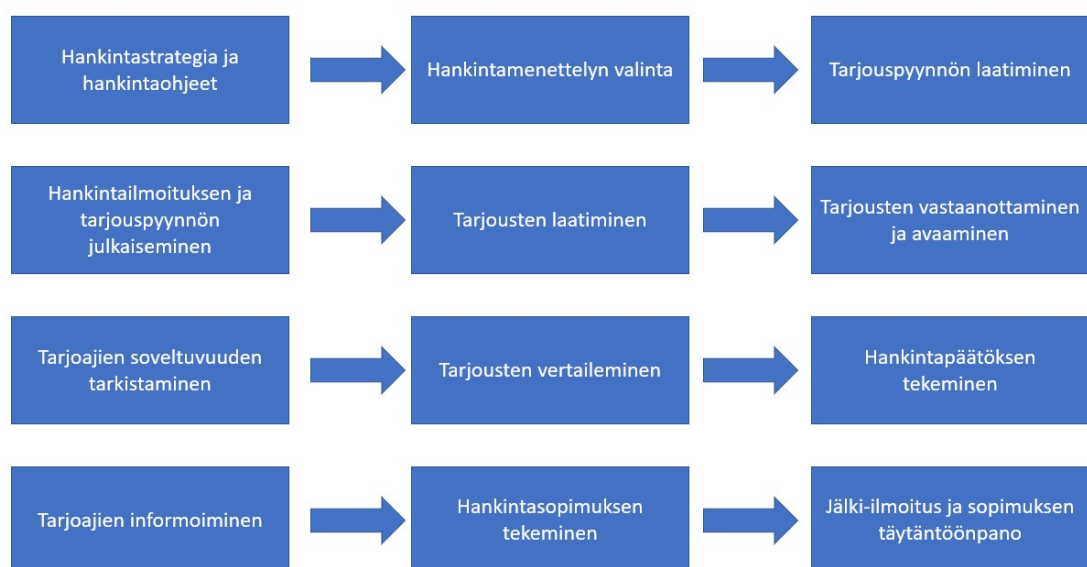
Pesäeroa hakijoihin yritetään tehdä niin sanotuilla työpajoilla, jossa tarjoaja suorittaa yhdessä tilaajan kanssa hankintakohteeseen liittyviä tehtäviä. Nämä työpajat kestävät kunkin tarjoajan osalta yhdestä kahteen päivään, ja niissä koitetaan selvittää tarjoajan soveltuvuutta allianssityöskentelyyn käytännössä. Tarkkailun kohteena ovat muun muassa tarjoajan yhteistyö- ja päätöksentekokyky sekä luovuus. Näiden työpajojen jälkeen tilaaja sekä mahdollinen ulkopuolinen asiantuntija pisteyttävät kilpailijat lopulliseen järjestykseen ja tekevät valintansa. (Pekkala ym. 2019, 727)

Allianssiurakan kilpailutus vie runsaasti enemmän aikaa kuin perinteinen prosessi. Se ylipäättään tuottaa sekä tilaajalle, että tarjoajille enemmän työtä. Kolikolla on kuitenkin kääntöpuolensa. Koska osapuolten kyvykkyyttä on arvioitu jo tarjousvaiheessa, ei todennäköisesti esimerkiksi yhteistyön kanssa ole ongelmia varsinaisen projektin aikana. (Pekkala ym. 2019, 727)

6 HANKINTAPROSESSI

6.1 Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntöä voidaan pitää yhtenä hankintaprosessin tärkeimmistä vaiheista (Kuvio 2). Sen perusteella tarjoajille saatetaan tietoa siitä, mitä ja miten tarjotaan, eikä siinä mainittua sisältöä voida enää jälkikäteen muuttaa. Tarjouspyyntö on laadittava niin selkeäksi, että sen perusteella voidaan antaa laadukkaita, keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Mikäli tarjouspyynnössä on eroavaisuuksia hankintailmoitukseen, määrittää hankintailmoitus viime kädessä totuuden. (Kuusniemi-Laine, Takala 2007, 161, 163)

Kuvio 2. Hankintaprosessin vaiheet (Pekkala ym. 2019, 20)

Tarjouspyynnön rakennetta ei ole laissa yksityiskohtaisesti määritelty, mutta sisällöstä tulisi löytyä vähintään seuraavat asiat:

1. hankinnan kohteen määrittely ja laatuvaatimukset
2. viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen
3. aika, johon mennessä tarjoukset pitää olla jätetty (päivämäärä ja kellonaika)
4. osoite, johon tarjoukset tulee jättää
5. tarjouksessa käytettävä kieli
6. mahdollisten neuvotteluiden alkamispäivä, sekä niissä käytettävä kieli
7. hankintayksikön asettamat vaatimukset tarjoajalle, pyyntö täydentää ESPD, luettelo asiakirjoista, jotka tulee toimittaa
8. kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet
9. tarjousten voimassaoloaika
10. keskeiset sopimusehdot (Hankintalaki 9 luku 68§)

6.2 Tarjoajan soveltuvuus

Hankintayksikön tulee ennen toteuttajan valintaa tarkistaa, että tarjous on hankintailmoituksessa esitettyjen vaatimuksien mukainen. Tämän lisäksi tarkastetaan itse tarjoajan soveltuvuus. Tarjoajan tulee täyttää sekä hankintalain, että mahdolliset hankintayksikön itse määrittämät kriteerit.

Hankintalaissa poissulkemisperusteet on jaettu pakollisiin sekä harkinnanvaraisiin. Jos tarjoaja täyttää yhdenkin pakollisista poissulkemisperusteista, ei hankintayksiköllä ole muuta vaihtoehtoa kuin sulkea ehdokas kilpailun ulkopuolelle. Harkinnanvaraisten perusteiden suhteen hankintayksikkö käyttää harkintavaltaansa ja voi päätöksellään tiputtaa tarjoajan pelistä pois. Hankintayksikön itse määrittämillään vaatimuksilla voidaan niin ikään varmistaa, että tarjoajalla on riittävät resurssit hankkeen suorittamiseen. (Hankintalaki 10 luku)

Pakollisista poissulkemisperusteista säädetään hankintalain 80§:ssä. Tarjoaja tulee sulkea kilpailusta ulos, jos itse yritys, tai joku sen johtohenkilöistä on viimeisen viiden

vuoden sisällä laiminlyönyt verovelvollisuutensa, tai syyllistynyt seuraaviin rikoslaisissa määriteltyihin rikoksiin (tuomio tulee olla lainvoimainen):

- lahjuksen, tai törkeän lahjuksen antaminen
- lahjuksen, ja törkeän lahjuksen antaminen kansanedustajalle
- ihmiskauppa ja törkeä ihmiskauppa
- veropetos, törkeä veropetos, työeläkevakuutusmaksupetos, törkeä työeläkevakuutusmaksupetos, avustuspetos, törkeä avustuspetos, avustuksen väärinkäyttö
- lahjominen ja törkeä lahjominen sekä lahjuksen ottaminen ja törkeä lahjuksen ottaminen
- rahanpesu, törkeä rahanpesu, salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi tai tuottamuksellinen rahanpesu
- terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos ja sen valmistelu, terroristiryhmän johtaminen tai sen toiminnan edistäminen, koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten, värväys terrorismirikoksen tekemiseen tai terrorismin rahoittaminen
- työturvallisuusrikos, työaika-suojelurikos, työsyryntä, työntekijöiden järjestäytymisvapauden loukkaaminen, luvaton ulkomaisen työvoiman käyttö

(Kuuttiniemi & Lehtomäki 2017, 175)

Harkinnanvaraisten perusteiden osalta säädetään hankintalain 81§:ssä. Muun muassa seuraavien perusteiden nojalla voidaan tarjoaja sulkea pois kilpailusta. Tuomio tulee olla annettu viimeisen kolmen vuoden sisällä.

- tarjoaja on konkurssissa tai konkurssi vireillä
- tarjoaja on syyllistynyt ammattitoiminnassaan todistettavaan, luotettavuuden kyseenalaistavaan virheeseen (esim. liiketoimintakiellon rikkominen)
- verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyönti, joka voidaan näyttää toteen muuten kuin lainvoimaisella päätöksellä
- Suomen tai EU:n lainsäädännön tai työehtosopimusten velvoitteiden rikkominen

- tarjoaja on tehnyt muiden toimittajien kanssa sopimuksia pyrkiäkseen vääristämään kilpailua, tai tarjoajan pelkkä osallistuminen hankintamenettelyyn on vääristänyt kilpailua
- tarjoaja on syyllistynyt olennaisesti väärin tietojen antamiseen (Pekkala ym. 2019, 392-403)

Lakiin perustuvan soveltuvuuden arvioinnin lisäksi hankintayksikkö voi asettaa omia vähimmäisvaatimuksia, jotka esitetään hankinta-asiakirjoissa. Usein nämä vaatimukset koskevat esimerkiksi avainhenkilöiden ammatillista pätevyyttä, referenssikohteita tai yrityksen liikevaihdon suuruutta. Näillä halutaan varmistaa, että kilpailijalla on riittävä kyky kohteen toteuttamiseen. Seuraavat esimerkit ovat kouluhankkeen tarjouspyynnön kaupallisista asiakirjoista:

- Pääurakoitsijan liikevaihdon keskiarvo kolmen (3) edellisen (2016, 2017, 2018) tilikauden aikana on ollut vähintään 11.000.000,00 EUR/vuosi (alv 0 %)
- Työpäälliköllä ja vastaavalla työnjohtajalla tulee olla vähintään yksi (1) vastaavan kokoluokan julkinen referenssikohte, joka on valmistunut ja vastaanotettu viimeisen viiden (5) vuoden aikana. (Lahdensivu 2019)

Millaisia itse määritettyjä vaatimuksia tarjoajille yleensä asetetaan?

Yleisimpiä ovat vaatimukset liikevaihdon suhteen. Normaalisti rakennusurakoissa liikevaihtovaatimus on 1,5 kertainen hankintasopimuksen suuruuteen nähden. Hankintalain mukaan se saa olla enimmillään kaksinkertainen, jota saatetaan käyttää hieman vaativimmissa kohteissa. Liikevaihtoa voidaan katsoa edelliseltä vuodelta tai useamman vuoden ajalta keskiarvona. Jälkimmäistä pidetään parempana vaihtoehtona, sillä yksittäisen vuoden taloustiedot saattavat heitellä paljonkin yrityskauppojen tai tuloutuksen perusteella.

Muita vaatimuksia ovat usein referenssit, jotka voivat olla yritysreferenssejä tai avainhenkilöstön omia referenssejä. Yrityksen luottoluokituksista saatetaan vaatia myös tiettyä tasoa. Tampereen kaupungin hankkeissa on usein vaadittu vähintään A-tason luottoluokitusta. Vaikka koulutustaustastakin vaatimuksia on asetettu, niihin vastaajat suhtautuvat hieman varauksella. Pätevyyden ja kyvykkyyden arviointia on vaikea tehdä papereiden perusteella.

Uuden hankintalain uudistuksen myötä on haluttu parantaa kaikkien kokoisten yritysten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuihin. Aikaisemmin jokaisen tarjouskilpailuun osallistuvan tuli toimittaa lukuisia selvityksiä yrityksen taustoista sekä soveltuvuudesta. Nykyään käytetään yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa (ESPD). Hankintayksikön esittäytämä asiakirja (Liite 3) sisällytetään hankinta-asiakirjoihin, jossa tarjoaja voi täyttää sen sähköisesti tai skannaamalla. ESPD-asiakirjan täyttäminen onnistuu myös HILMA järjestelmän kautta. Tämän asiakirjan täyttämällä tarjoaja osoittaa ns. alustavasti täyttävänsä vaadittavat kriteerit. Vasta kilpailun voittajan tulee toimittaa varsinaiset selvitykset hankintayksikölle. (Pekkala ym. 2019, 420-422) Kansallisten hankintojen osalta ESPD:N käyttö ei ole pakollista. Tällöin voidaan käyttää tarjoajan vakuutusta. Vakuutus ei ole rahallinen, siinä osoitetaan vain tietojen paikansapitävyys. (Pekkala ym. 2019, 496)

Mikä on tyypillinen hintahajonta kilpailuissa, etenkin niissä, jossa vain hinta ratkaisee?

Hintahajonta vaihtelee tietysti paljon etenkin hankinnan koon mukaan. Vastaajan esimerkin mukaan viiden miljoonan hankkeessa kahden halvimman tarjoajan ero voi tyypillisesti olla 100 000 euroa ja koko skaala noin puolen miljoonan euron luokkaa. Vastaavasti isoimmissa, kymmenien miljoonien suuruisissa hankkeissa tarjoukset saattavat heittää miljoonia.

Erittäin tiukkojakin tapauksia on ollut. Vastaajien keskuudessa on useaan kertaan törmätty tapaukseen, jossa tarjoajilla on ollut sama hinta.

Tällaisessa tapauksessa etenkin, jos hinta on ainoa vertailuperuste, tulisi suorittaa arvonta.

Hintahajonta kertoo myös suunnitelmien tasosta ja selkeydestä. Jos suunnitelmat ovat hyvät, hajonta voi olla todella vähäistä, kun tiedetään mitä tarjotaan.

6.3 Ryhmittymänä tarjoaminen

Ryhmittymillä tarkoitetaan kahden, tai useamman tarjoajan yhteistyötä hankintasopimuksen aikaansaamiseksi. Tämä ns. yhteenliittymä voi olla järkevää, jos tarjoaja ei yksin täytä soveltuvuusvaatimuksia, tai sen resurssit eivät ole riittävät. Ryhmittymänä tarjoaminen voi täten mahdollistaa pk-yritysten osallistumisen hankkeisiin, joihin heillä ei yksinään olisi asiaa. Siitä voi olla hyötyä myös esim. isoissa rakennushankkeissa, jotka vaativat suurta rahoitusta, sekä eri alojen ammattitaitoa (Julkisten hankintojen neuvontayksikkö www-sivut).

Kuinka yleistä on tarjoaminen ryhmittymänä? Voidaanko ryhmittymän muodostamisella täyttää vaatimuksia esimerkiksi liikevaihdon suhteen?

Ryhmittymiä ei esiinny jokaisessa kilpailussa, mutta se ei ole harvinaista. Vastausten perusteella tarjoajien verkostoitumista pidetään hyvänä asiana. Ryhmittymän muodostamisesta voisi olla etua esimerkiksi sen kokoisessa hankkeessa, mistä isot yritykset kiinnostuvat, mutta pienet ovat riskirajoilla.

Ryhmittymän muodostamisella voidaan täyttää liikevaihtovaatimuksia. Hankintayksikön näkökulmasta tärkeää on, että ryhmittymä on toimintakykyinen ja sen sisäiset vastuut on jaettu selkeästi.

6.4 Tarjousten vertailu

Hankintailmoituksessa annettu tarjousten jättämisen määräaika on ehdoton ja tämän jälkeen saapuneet tarjoukset tulee hylätä. Kun määräaika umpeutuu, hankintayksikön tulee avata kaikki tarjoukset samanaikaisesti ja avaamisesta on jäätävä dokumentti. (Pekkala ym. 2019, 430) Kun tarjousten vertailu aloitetaan, tulee se tehdä myös kirjallisesti.

Mitkä ovat kriittisiä tekijöitä tarjouksen esitystavassa?

Kysymyksen suhteen vastaajat ovat lähes yksimielisiä. Tarjouksesta tulisi tehdä lyhyehkö ja selkeä, mutta jokainen vastaaja korostaa sitä, että julkisella puolella tarjouksen tulee olla yksinkertaisesti juuri sitä, mitä pyydetään. Yksikin vastaaja kertoo lukeneensa tarjousta, jossa on ollut listattuna satoja referenssikohteita kymmenien vuosien ajalta. Tästä ei ole mitään hyötyä, jos referenssejä on pyydetty kolme. Hän kuitenkin lisää, että tiedot tulee esittää tarkasti. Jos on hieman epävarma, onko esimerkiksi joku referenssikohte hyväksyttävä vai ei, olisi hyvä hieman avata tilannetta tarkemmin.

Hankintayksikön tulee valita tarjouksista se, joka on joko

- a) hinnaltaan halvin
- b) kustannuksiltaan edullisin, tai
- c) hinta-laatusuhteeltaan paras

Tarjousten vertailussa saadaan käyttää ainoastaan niitä perusteita, jotka ovat valmiiksi määritelty tarjouspyynnössä. Uusia perusteita ei ole oikeutta lisätä, eikä mitään voi jättää käyttämättä. Jos hinta ei ole ainoa myöntämisperuste, antaa hankintayksikkö kilpailijoille pisteitä eri perusteiden mukaan. Pisteytyksessä käytettävä asteikko voi olla esimerkiksi 0-10 tai 0-100. Jokainen annettu piste tulee perustella, eikä pisteitä saa pyöristää. Tarjouskilpailu ratkeaa sen hyväksi, kenellä on lopussa eniten pisteitä kassassa. (Kuuttiniemi & Lehtomäki 2017, 182) Kun päätös on tehty, se tulee lähettää kirjallisesti perusteluineen kaikille kilpailussa mukana olleille. Valitusosoitus ja oikaisuohje tulee liittää päätökseen. Tiedoksianto voidaan suorittaa joko sähköisesti, tai perinteisemmin postitse kirjeenä. (Pohjonen 2017, 117)

Kokemukset tarjousten eri vertailuperusteista?

*Pelkkä hinta tuntuu olevan yleisin tapa tarjousten vertailussa. Vastaa-
jien mielestä se on hyvä tapa koska arviointi on helppoa, ja päätöksen
jälkeen tuloksesta on vaikea kiistellä. Vastaajat eivät näe, että täten laatu
mahdollisesti kärsisi.*

*Usein laatua koitetaan saada hankinnan kohteeseen liittyvillä vaatimuk-
silla. Toisin sanoen kaikki tarjoukset, jotka ovat tarjouspyynnön mukai-
sia, ovat jo laadukkaita. Vaikka vertailussa hinnan painoarvo olisikin
100%. Mikäli laatukriteereitä kuitenkin pisteytetään, tulisi niiden olla
aidosti vertailukelpoisia mitattavia asioita, jotta saadaan eroja tarjous-
ten välille.*

*Tietyissä tapauksissa on hinnan lisäksi pisteytetty myös esimerkiksi tilo-
jen toimivuutta, energiatehokkuutta tai hankinnan kohteeseen soveltuvia
referenssejä. Kaikissa tapauksissa hinnan painoarvo on ollut vähintään
50%.*

Uudessa hankintalaissa säädetään ensimmäistä kertaa myös käänteisestä kilpailutuk-
sesta, jota kutsutaan toisinaan myös ranskalaiseksi urakaksi. Se on tarjousten vertailu-
tapa, jossa hankintayksikkö määrittää hankinnalle hinnan, ja kilpailijat tarjoavat ns.
parasta mitä kyseisellä hinnalla saa. Kilpailun voittaja ratkaistaan siis sataprosentti-
sesti laadun perusteella. (Salonen 2017, 64) Tampereen kehyskunnat ovat käyttäneet
ranskalaista urakkaa ja ovat olleet ylpeitä siitä, että hyviä tuloksia tulee. Toisaalta se
nähdään myös hieman vaarallisena. Täytyisi olla tarkka kuva siitä, mikä on markki-
noiden hintataso ja mitä sillä saa. Myös joitakin hyviä tarjoajia voidaan menettää tällä
tavalla. (Mäkinen henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2020)

Tasapuolisuus ja syrjimättömyys kuuluvat hankintalain peruseriaatteisiin. Hankin-
taysikön ei ole hyväksyttävää suosia ketään myönteisen kokemuksen perusteella,
vaikka tarjoaja olisikin aikaisemmin esiintynyt edukseen. Aiempia kokemuksia voi
käyttää vertailun perusteena vain, jos sellaisia on jokaisesta tarjoajasta. Paikallisen tar-

joajan suosiminen on myöskin kielletty, ellei sitä ole tarkasti perusteltu hankinta-asia-
kirjoissa. Tällainen peruste voisi olla esimerkiksi kiinteistönhoitoon liittyvä vasteaika.
(Pohjonen 2017, 113-115) Suosimiskielto voi aiheuttaa kuitenkin ristiriitaisia tunteita,
onhan kuntien ja kaupunkien lähtökohta kuitenkin työllistää paikallisia sekä vahvistaa
paikallista yritystoimintaa. Suosimiskielto mahdollistaa kuitenkin yritysten kasvami-
sen kuntarajojen ulkopuolelle.

***Laki kieltää suosimasta hyvien aikaisempien kokemusten perusteella,
mutta voivatko negatiiviset kokemukset vaikuttaa prosessiin?***

*Lähtökohta on, että hankintalaki antaa mahdollisuuden poissulkemi-
selle. Näyttövelvollisuus on kuitenkin hankintayksiköllä. Nämä aikai-
semmat negatiiviset kokemukset tulee olla hyvin dokumentoitu. Muuten
asiasta tulee helposti isoja vääntöjä esimerkiksi markkinaoikeudessa.*

6.5 Muutoksenhaku

Jos joku asianomaisista katsoo, ettei hankinnan toteuttamisessa ole menetelty lain mu-
kaan, siitä voidaan valittaa. Usein muutoksenhakua pyytää tarjoaja, joka on hävinnyt
kilpailun. Muutosta voi kuitenkin hakea myös hankintayksikkö esimerkiksi silloin, jos
käy ilmi, ettei tarjoajan soveltuvuus täytykään. Muutoksenhakuun on kaksi keinoa:
hankintaoikaisu tai valitus markkinaoikeuteen. Nämä kaksi ovat riippumattomia toi-
sistaan. Asianomainen voi siis käyttää vaihtoehtoista vain toista, tai tehdä molemmat
samaan aikaan. (Pekkala ym. 2019, 629) Oikeussuojakeinoista säädetään hankintalain
kuudennessatoista luvussa.

***Kuinka yleistä on hankintaoikaisun tekeminen tai valittaminen mark-
kinaoikeuteen? Mitä ovat yleisimmät syyt?***

*Rakennusurakoiden osalta muutoksenhaku on harvinaista. Vastausten
perusteella muutoksenhakua ei tule eteen edes joka vuosi. Syynä tähän
on esimerkiksi se, että urakat usein kilpailutetaan pelkällä hinnalla, josta
on vaikea valittaa.*

Tarjoajan näkökulmasta hankintaoikaisun syynä on ollut usein esimerkiksi väärät pisteytykset tai referenssien väärä tulkitseminen. Usein tähän on ollut myös syynsä, kun hankintayksikön tekemä tarjouspyyntö on ollut epäselvä, tai ei ole maltettu verrata vertailuperusteita vaan on pisteytetty muuta. Muutoksenhakumenettelyn toimivuus saa osakseen myös kritiikkiä. Vaikka valittaminen olisikin perusteltua, niitä harvoin oikeudessa voitetaan. Yrityksen maine saattaa jopa kärsiä valituksen tekemisestä.

Hankintaoikaisuvaatimus tulee asianomaisen osalta tehdä 14 vuorokauden kuluessa siitä, kun hankintapäätös on tehty. Valitusaika lasketaan kalenteripäivistä. Jos hankintayksikkö haluaa itse tehdä päätökseen liittyen muutoksia, se voi tehdä sen 90 päivän kuluessa. Muiden asianomaisten suostumusta ei päätöksen oikaisemiseen tarvita, mutta hankintayksiköllä on ilmoitusvelvollisuus niille, joita asia koskee. (Pohjonen 2017, 122)

Valitus markkinaoikeuteen tulee myös tehdä 14 päivän kuluessa, mutta poikkeustapauksissa se voi olla pitempi. Poikkeustapauksista säädetään hankintalain 147§:ssä. Jos markkinaoikeus osoittaa, että menettelyssä todella on toimittu vastoin lakia, voi se esimerkiksi kumota päätöksen osittain tai kokonaan, velvoittaa korjaamaan virheellisen menettelyn, määrätä maksamaan hyvitysmaksuja asianomaiselle tai seuraamusmaksuja valtiolle. (Pohjonen 2017, 121) Huomionarvoista on, että jos EU-kynnysarvon ylittävästä rakennushankinnasta tehdään valitus markkinaoikeuteen, hankintasopimusta ei voida tehdä. (Pohjonen 2017, 118)

Tarjouskilpailuissa annetut tarjoukset ovat julkisia. Saadakseen tietoa muiden kilpailijoiden tarjouksista, on tarjoajalla täysi oikeus pyytää niitä hankintayksiköltä. Hankintasopimuksen solmimisen jälkeen myös kuka tahansa kansalainen voi saada tarkastella tarjouksia ja kilpailuun liittyviä asiakirjoja. Hankintayksikön kuitenkin tulee olla tarkkana liikesalaisuuksien kanssa, joita ei saa luovuttaa ulkopuolisille. Tällaiseen tilanteeseen sovelletaan julkisuus- ja liikesalaisuuslakia. (Pekkala ym. 2019, 678-682)

Hiljattain muuttunut liikesalaisuuslaki mahdollistaa niin sanotun pelaamisen, joka ei ole tervettä. Tänä päivänä tarjoajista iso osa määrittelee huomattavan paljon liikesalaisuuksiksi. Ennen jouduttiin antamaan paljon tietoja, kuten yksikköhintoja ja niin edelleen. Nykyään annetaan mahdollisesti vain määritelty kokonaishinta ja kaikki muut on merkitty liikesalaisuuksiksi. Hankintayksikön on määriteltävä, ovatko kyseiset asiat varmasti liikesalaisuuksia. (Mäkinen henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2020)

7 YHTEENVETO

Julkisiin rakennusurakoihin käytetään Suomessa vuosittain useita miljardeja euroja. Hankintayksiköistä määrällisesti eniten rakennusurakoita toteuttavat kunnat sekä kuntayhtymät. Vallitseva taloustilanne vaikuttaa tietysti eniten kilpailutettavien hankintojen lukumäärään. Kun suhdanne on hyvä, kiinnitetään hankinnoissa enemmän huomiota muun muassa ympäristöasioihin, vastuullisuuteen sekä sosiaalisiin kriteereihin. Ympäristöasioita tullaan varmasti painottamaan enemmän myös tulevaisuudessa.

Yleinen taloustilanne vaikuttaa myös tarjoajien lukumäärään urakkakilpailuissa. Hankintayksikön kannalta on tietysti hyvä, että osallistujia on useita, jotta saadaan riittävästi kilpailua aikaan. Tarjouspyynnön tulee olla kuitenkin huolellisesti laadittu, jotta vertailukelpoisia tarjouksia tulee. Tarjoajan näkökulmasta tarjous on luonnollisesti hankintaprosessin olennaisin osa. Tarjoajan tulisi kiinnittää huomiota siihen, että tarjous on juuri sellainen mitä pyydetään. Jos näin on, tarjous on jo valmiiksi laadukas.

Opinnäytetyössä tutustuttiin julkisiin rakennushankintoihin sekä niiden kilpailuttamisen eri vaiheisiin. Lopputuloksena saatiin koottua kattava tietopaketti, jota toimeksiantajayrityksessä voidaan käyttää apuna valmistautuessa julkisiin tarjouskilpailuihin. Yhteenveto tärkeimmistä asioista löytyy liitteessä 4. Haastattelujen avulla saatiin paljon kokemusperäistä tietoa urakoiden kilpailuttamisen tyypillisistä piirteistä. Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet toteutuivat mielestäni hyvin. Työ eteni rakenteeltaan suunnitellusti sekä pysyi sille asetetussa aikataulussa.

LÄHTEET

Inkala, M. 2018. Miten big room muuttaa työskentelyä? Rakennuslehti 15.6.2018. Viitattu 14.3.2020. <https://www.rakennuslehti.fi/blogit/miten-big-room-muuttaa-tyoskentelya/>

Julkisten hankintojen neuvontayksikkö www-sivut 2020, Viitattu 17.1.2020. <https://www.hankinnat.fi/>

Junnonen, J-M & Kankainen J. 2017. Rakennuttaminen. Rakennustieto Oy.

Järvi, H. 2020. Tampere. Henkilökohtainen tiedonanto 11.2.2020.

Kauppinen, J. 2020. Rakennuttamispäällikkö, Tampereen tilapalvelut Oy. Tampere. Henkilökohtainen tiedonanto 10.2.2020.

Kiiras, J. 2004. Projektijohtorakentaminen Suomessa, USA:ssa ja Isossa-Britanniassa. Teoksessa Rakentajain kalenteri 2004. Rakennustieto Oy, 389-395.

Kuuttiniemi, K. Lehtomäki, L. 2017. Valtion hankintakäsikirja 2017. Helsinki: Valtiovarainministeriö.

Lahdensivu, S. 2019. Urakkaohjelma. Asiakirja Olkahisen koulun tarjouspyynnön kaupallisista asiakirjoista.

Laki julkisista hankinnoista 29.12.2016/1397 muutoksineen.

Lehtonen, J. 2020. Rakennuttajainsinööri, Tampereen seurakuntayhtymä. Tampere. Henkilökohtainen tiedonanto 18.2.2020.

Liuksiala, A & Laine, V. 2011. Tavoite- ja kattohintaurakka. Rakennustieto Oy.

Mäkinen, P. 2020. Toimitusjohtaja, Kuntien hankintapalvelut Oy. Pirkkala. Henkilökohtainen tiedonanto 13.2.2020.

Mölsä, S. 2019. Elinkaarihankkeissa on vähän kilpailua. Rakennuslehti 4.10.2019. 4-5. Viitattu 23.1.2020. <https://www.rakennuslehti.fi/>

Pekkala, E., Pohjonen, M., Huikko, K. & Ukkola, M. 2007. Hankintojen kilpailuttaminen ja sopimusehdot. 10. uud. p. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Pohjonen, M. 2017. Hankintalaki ja tilaajavastuulaki rakentamisessa. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Rakennusteollisuus www-sivut 2020, Viitattu 8.1.2020. <https://www.rakennusteollisuus.fi/Rakennusteollisuus-RT/Elinkeinoasiat/Elinkaarimallit/>

Repo, H. 2018. Tampereen rantatunneli voitti kansainvälisen johtamispalkinnon...Aamulehti 31.10.2018. Viitattu 14.1.2020. <https://www.aamulehti.fi/a/201280425>

RT 10-11256. Talonrakennushankkeen kulku, Rakennushankkeen osapuolet 2016. Rakennustieto Oy.

RT 13-11143. Konsulttitoiminnan yleiset sopimusehdot KSE 2013. Rakennustieto Oy.

RT 16-10660. Rakennusurakan yleiset sopimusehdot, 1998. Rakennustieto Oy.

Salminen, J. 2017. Rakennushankkeen uusiutuvat toteutusmuodot. Rakennustieto Oy.

Tilastokeskuksen [www-sivut](https://www.stat.fi/meta/kas/pk_yritys.html) 2020. Viitattu 30.1.2020.
https://www.stat.fi/meta/kas/pk_yritys.html

Tolvanen, R. 2014. Elinkaarihankkeiden kannattavuus. Teoksessa Rakentajain kalenteri 2014. Rakennustieto Oy, 55-59.

Työ- ja elinkeinoministeriö [www-sivut](https://tem.fi/julkiset-hankinnat) 2019, Viitattu 30.12.2019. <https://tem.fi/julkiset-hankinnat>

Yli-Villamo, H. & Petäjaniemi, P. 2013. Allianssimalli. Teoksessa Rakentajain kalenteri 2013. Rakennustieto Oy, 57-66.

Julkiset hankinnat

Kirjautu tai rekisteröidy | FI

Tietoa ja ohjeita Hae hankintoja

Rekisteröidy! Vanhoja käyttöjälkiä ei ole siirretty uuteen Hilmaan ja uuteen palveluun tulee rekisteröityä uudelleen. "Tietoa ja ohjeita" sivulla - kohdassa "Ohjeet ja vinkit" sekä kohdassa "Usein kysytyt kysymykset" on ohjeet palvelun tärkeimmistä toiminnoista.

Tutustu julkisten hankintojen mahdollisuuksiin!

Hae hankintoja

Hilma ei hankintailmoituksella on julkisten hankintojen ilmoituskanava. Palvelussa julkisen sektorin osijat ilmoittavat tulevista hankinnoistaan, käynnissä olevista kilpailutuksistaan sekä päättyneiden kilpailusten tuloksista.

[Kirjautua sisään](#)

Julkisista hankinnoista ilmoittaminen edellyttää rekisteröitymistä ja kirjautumista.

[Kirjautu sisään tai rekisteröidy](#)

Yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan (ESPD) vakiolomake**I osa: Hankintamenettelyä ja hankintaviranomaista tai -yksikköä koskevat tiedot**

Hankintamenettelyissä, joita koskeva tarjouskilpailukutsu on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, I osassa vaadittavat tiedot haetaan automaattisesti edellyttäen, että yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan laatimisessa ja täyttämässä käytetään sähköistä ESPD-palvelua¹. Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistun ilmoituksen² viitetiedot:

EUVL S numero [], päiväys [], sivu [],

Ilmoituksen numero EUVL S:ssä: [][][][]/S [][][]-[][][][][][][]

Jos tarjouskilpailukutsua ei ole julkaistu EUVL:ssä, hankintaviranomaisen tai -yksikön täytyy täyttää lomakkeeseen tiedot, joiden avulla hankintamenettely on tunnistettavissa yksiselitteisesti:

Jos ilmoituksen julkaisemista Euroopan unionin virallisessa lehdessä ei vaadita, annetaan muut tiedot, joiden avulla hankintamenettely on tunnistettavissa yksiselitteisesti (esim. kansallisen tason julkaisun viitetiedot): [...]

HANKINTAMENETTELYÄ KOSKEVAT TIEDOT

I osassa vaadittavat tiedot haetaan automaattisesti, edellyttäen, että yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan laatimisessa ja täyttämässä käytetään edellä mainittua sähköistä ESPD-palvelua. Jos näin ei ole, talouden toimijan on täytettävä nämä tiedot.

<i>Hankkijan tunnistetiedot³</i>	<i>Vastaus:</i>
Nimi:	
<i>Mistä hankinnasta on kyse?</i>	<i>Vastaus:</i>

¹ Komission yksiköt asettavat sähköisen ESPD-palvelun maksutta hankintaviranomaisten ja -yksiköiden, talouden toimijoiden, sähköisten palveluiden tarjoajien ja muiden intressitahojen käyttöön.

² **Hankintaviranomaisten** tapauksessa: joko **ennakoilmoitus**, jolla kutsutaan tarjouskilpailuun, tai **hankintailmoitus**.
Hankintayksiköiden tapauksessa: **ohjeellinen kausi-ilmoitus**, jolla kutsutaan tarjouskilpailuun, **hankintailmoitus** tai **kelpuuttamisjärjestelmää koskeva ilmoitus**.

³ *Kyseisen ilmoituksen I jakson I.1 kohdasta kopioitavat tiedot. Jos kyse on yhteishankinnasta, ilmoitetaan kaikkien osallistuvien hankkijoiden nimet.*

Hankinnan kohteen nimi tai lyhyt kuvaus ⁴ :	[]
Hankintaviranomaisen tai -yksikön asiakirja-aineistolle antama viitenumero (jos sellainen on) ⁵ :	[]

Talouden toimijan on täytettävä kaikki muut tiedot yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan kaikissa jaksoissa.

II osa: Talouden toimijaa koskevat tiedot

A: TALOUDEN TOIMIJAA KOSKEVAT TIEDOT

<i>Tunnistetiedot:</i>	<i>Vastaus:</i>
Nimi:	[]
Alv-numero (jos sellainen on):	[]
Jos alv-numeroa ei ole, annetaan tarvittaessa muu kansallinen tunnistenumero, jos sellainen vaaditaan ja jos sellainen on.	[]
Postiosoite:	[.....]
Yhteyshenkilö tai -henkilöt ⁶ :	[.....]
Puhelin:	[.....]
Sähköposti:	[.....]
Internetosoite (verkko-osoite) (jos sellainen on):	[.....]
<i>Yleiset tiedot:</i>	<i>Vastaus:</i>
Onko talouden toimija mikroyritys taikka pieni tai keskisuuri yritys ⁷ ?	[] Kyllä [] Ei

⁴ Ks. kyseisen ilmoituksen II.1.1 ja II.1.3 kohta.

⁵ Ks. kyseisen ilmoituksen II.1.1 kohta.

⁶ Ilmoitetaan niin monen yhteyshenkilön tiedot kuin on tarpeen.

⁷ Vrt. komission suositus, annettu 6 päivänä toukokuuta 2003, mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä (EUVL L 124, 20.5.2003, s. 36). Näitä tietoja pyydetään vain tilastoja varten.

Mikroyritykset: yritys, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 10 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto ja/tai taseen loppusumma on enintään 2 miljoonaa euroa.

Pienet yritykset: yritys, jonka palveluksessa on vähemmän kuin 50 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto ja/tai taseen loppusumma on enintään 10 miljoonaa euroa.

Keskisuuret yritykset: yritys, joka ei ole mikroyritys eikä pieni yritys ja jonka palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja jonka vuosiliikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa ja/tai taseen loppusumma on enintään 43 miljoonaa euroa.

<p><u>Vain varatun hankinnan tapauksessa⁸</u>: onko talouden toimija suojatyökeskus tai nk. yhteiskunnallinen yritys⁹ taikka rajaako se hankintasopimusten toteuttamisen suojatyöohjelmien puitteissa tapahtuvaksi?</p> <p>Jos vastaus on kyllä, mikä on vammaisten tai muita heikommassa asemassa olevien työntekijöiden prosenttiosuus?</p> <p>Tarkennetaan tarvittaessa, mihin vammaisten tai muita heikommassa asemassa olevien työntekijöiden ryhmään tai ryhmiin kyseiset työntekijät kuuluvat.</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[...]</p> <p>[....]</p>
<p>Onko talouden toimija merkitty mahdolliseen hyväksytyjen talouden toimijoiden viralliseen luetteloon tai onko sillä vastaava sertifikaatti (esim. kansallisen (esi-)karsintajärjestelmän perusteella)?</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei sovelleta</p>
<p>Jos vastaus on kyllä: <u>Vastataan tämän jakson, tämän osan B jakson ja (tarvittaessa) C jakson kysymyksiin ja täytetään (tarvittaessa) V osa, täytetään VI osa sekä täytetään ja allekirjoitetaan kaikissa tapauksissa VI osa.</u></p> <p>a) Luettelon tai sertifikaatin nimi ja sen rekisteröinti- tai sertifiointinumero (jos sellainen on):</p> <p><i>b) Jos rekisteröinti- tai sertifiointitodistus on saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>a) [.....]</p> <p><i>b) (internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....][.....]</p>

8	Ks. hankintailmoituksen III.1.5 kohta.
9	Ts. sen päätarkoituksena on vammaisten tai muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden integroiminen yhteiskuntaan ja työelämään.

<p>c) Viitteet, joihin rekisteröinti tai sertifiointi perustuu, ja tarvittaessa luokitus virallisessa luettelossa¹⁰:</p> <p>d) Kattaako rekisteröinti tai sertifiointi kaikki vaaditut valintaperusteet?</p> <p>Jos vastaus on ei:</p> <p><u>Täytetään lisäksi puuttuvat tiedot taupauksen mukaan IV osan A, B, C tai D jaksossa.</u></p> <p><i>VAIN, jos sitä vaaditaan asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa:</i></p> <p>e) Kykeneekö talouden toimittaja toimittamaan todistuksen sosiaaliturvamaksujen ja verojen maksamisesta tai antamaan tiedot, joiden avulla hankintaviranomainen tai -yksikkö voi hankkia kyseisen todistuksen suoraan minkä tahansa jäsenvaltion maksuttomasta tietokannasta?</p> <p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>c) [.....]</p> <p>d) ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>e) ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomaisen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....][.....]</p>
<p><i>Osallistumisen muoto:</i></p>	<p><i>Vastaus:</i></p>
<p>Osallistuuko talouden toimija hankintamenettelyyn yhdessä muiden kanssa¹¹?</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p>
<p><i>Jos vastaus on kyllä, varmistetaan, että muut asianomaiset osapuolet toimittavat erillisen yhtenäisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan lomakkeen.</i></p>	
<p>Jos vastaus on kyllä:</p> <p>a) Mikä on talouden toimijan rooli ryhmässä (vetäjä, vastuussa erityistehtävistä jne.)?:</p> <p>b) Hankintamenettelyyn yhdessä osallistuvat muut talouden toimijat:</p> <p>c) Tarvittaessa osallistuvan ryhmän nimi:</p>	<p>a): [.....]</p> <p>b): [.....]</p> <p>c): [.....]</p>
<p><i>Osat</i></p>	<p><i>Vastaus:</i></p>

¹⁰ Mahdolliset viitteet ja luokitus esitetään todistuksessa.

¹¹ Muun muassa osana ryhmää, konsortiota, yhteisyritystä tms.

Tarvittaessa osa(t), jo(i)ta koskevan tarjouksen talouden toimija haluaa tehdä:	[]
---	-----

B: TALOUDEN TOIMIJAN EDUSTAJIA KOSKEVAT TIEDOT

Annetaan tarvittaessa sellaisen yhden (tai useamman) henkilön nimi ja osoite, joka on valtuutettu laillisesti edustamaan talouden toimijaa tässä hankintamenettelyssä:

Edustus (jos sellainen on):	Vastaus:
Koko nimi sekä syntymäaika ja paikka, jos ne vaaditaan:	[.....]; [.....]
Asema:	[.....]
Postiosoite:	[.....]
Puhelin:	[.....]
Sähköposti:	[.....]
Tarvittaessa edustusta koskevia lisätietoja (edustuksen muoto, laajuus, tarkoitus jne.):	[.....]

C: MUIDEN YKSIKÖIDEN VOIMAVAROJEN HYVÄKSI KÄYTTÄMISTÄ KOSKEVAT TIEDOT

Käyttö:	Vastaus:
Käyttääkö talouden toimija hyväksi muiden yksiköiden voimavaroja täyttääkseen IV osassa esitetyt valintaperusteet ja V osassa esitetyt perusteet ja (mahdolliset) säännöt?	☐ Kyllä ☐ Ei

Jos vastaus on kyllä, kunkin asianomaisen yksikön osalta on toimitettava erillinen yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan lomake tämän osan A ja B jaksossa ja III osassa vaadittuja tietoja varten asianmukaisesti täytettynä ja allekirjoitettuna.

Tämä koskee myös talouden toimijan yritykseen suoraan kuulumattomia teknisiä asiantuntijoita tai teknisiä laitoksia, erityisesti niitä, jotka vastaavat laadunvalvonnasta ja, kun kyseessä ovat julkiset rakennusurakkasopimukset, niistä teknisistä asiantuntijoista ja teknisistä laitoksista, jotka ovat talouden toimijan käytettävissä urakan toteuttamista varten.

Niiltä osin kuin talouden toimijan hyväksi käyttämien voimavarojen osalta on tarpeen, ilmoitetaan IV ja V osan tiedot kustakin asianomaisesta yksiköstä erikseen¹².

**D: Sellaisia alihankkijoita koskevat tiedot, joiden voimava-
roja talouden toimija ei käytä hyväksi**

**(Tämä jakso täytetään vain, jos hankintaviranomainen
tai -yksikkö nimenomaisesti pyytää näitä tietoja.)**

<i>Alihankinta:</i>	<i>Vastaus:</i>
Aikooko talouden toimija teettää osan hankintasopimuksesta kolmansilla osapuolilla?	☐ Kyllä ☐ Ei Jos vastaus on kyllä ja alihankkijat ovat tiedossa , luetellaan ehdotetut alihankkijat: [...]

Jos hankintaviranomainen tai -yksikkö nimenomaisesti pyytää näitä tietoja tämän jakson mukaisten tietojen lisäksi, tämän osan A ja B jaksossa ja III osassa pyydetty tiedot annetaan kustakin asianomaisesta alihankkijasta (alihankkijoiden ryhmästä) erikseen.

III osa: Poissulkemisperusteet

A: TUOMIOIHIN LIITTYVÄT PERUSTEET

Direktiivin 2014/24/EU 57 artiklan 1 kohdassa esitetään seuraavat poissulkemisperusteet:

Osallistuminen rikollisjärjestön toimintaan¹³;

Korruptio¹⁴;

Petokset¹⁵;

¹³ Sellaisena kuin se määritellään järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta 24 päivänä lokakuuta 2008 annetun neuvoston puitepäätöksen 2008/841/YOS 2 artiklassa (EUVL L 300, 11.11.2008, s. 42).

¹⁴ Sellaisena kuin se määritellään neuvoston puitepäätöksen 2008/841/YOS 2 artiklassa (EUVL C 195, 25.6.1997, s. 1) ja lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla 22 päivänä heinäkuuta 2003 annetun neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS 2 artiklan 1 kohdassa (EUVL L 192, 31.7.2003, s. 54). Tämä poissulkemisperuste kattaa myös hankintaviranomaisen (-yksikön) tai talouden toimijan kansallisen lainsäädännön määritelmän mukaisen korruption.

¹⁵ Sellaisena kuin se määritellään Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 1 artiklassa (EUVL C 316, 27.11.1995, s. 48).

Terrorismirikokset tai terroritoimintaan liittyvät rikokset¹⁶;

Rahanpesu tai terrorismin rahoitus¹⁷;

Lapsityövoima ja muut ihmiskaupan muodot¹⁸.

<i>Perusteet, jotka liittyvät direktiivin 57 artiklan 1 kohdassa vahvistettujen perusteiden täytäntöönpanosta annettujen kansallisten säännösten mukaisiin tuomioihin:</i>	<i>Vastaus:</i>
Onko talouden toimijalle itselleen tai mille tahansa henkilölle, joka on sen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsen tai jolla on siinä päätös-, edustus- tai valvontavaltaa, annettu jostakin edellä luetelluista syistä lainvoimainen tuomio , joka on annettu enintään viisi vuotta sitten tai jolla suoraan vahvistettu poissulkeminen on edelleen voimassa?	☐ Kyllä ☐ Ei <i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot: (internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin ja tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....][.....] ¹⁹
Jos vastaus on kyllä, ilmoitetaan²⁰: a) tuomion antamispäivä, mitä poissulkemisperusteiden 1–6 kohdista tuomio koskee ja syy(t) tuomion antamiseen, b) tuomion saajan tunnistetiedot []; c) siltä osin kuin se määrätään suoraan tuomiossa:	a) Päiväys:[], kohta (kohdat): [], syy(t):[] b) [.....] c) Poissulkemisajan pituus: [.....] ja asianomainen kohta (asianomaiset kohdat) []

¹⁶ Sellaisena kuin ne määritellään terrorismin torjumisesta 13 päivänä kesäkuuta 2002 tehdyn neuvoston puitepäätöksen 1 ja 3 artiklassa (EUVL L 164, 22.6.2002, s. 3). Tämä poissulkemisperuste kattaa myös kyseisen puitepäätöksen 4 artiklassa tarkoitetun rikoksiin yllyttämisen tai niissä avun antamisen tai rikoksen yrityksen.

¹⁷ Sellaisena kuin ne määritellään rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesutarkoituksiin sekä terrorismin rahoitukseen 26 päivänä lokakuuta 2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY 1 artiklassa (EUVL L 309, 25.11.2005, s. 15).

¹⁸ Sellaisena kuin se määritellään ihmiskaupan ehkäisemisestä ja torjumisesta sekä ihmiskaupan uhrien suojelemisesta ja neuvoston puitepäätöksen 2002/629/YOS korvaamisesta 5 päivänä huhtikuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2 artiklassa (EUVL L 101, 15.4.2011, s. 1).

¹⁹ Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin on tarpeen.

²⁰ Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin on tarpeen.

	<i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, ilmoitetaan seuraavat tiedot: (internetosoite, asiakirjat antanut viranomaisen tai elin ja tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....][.....] ²¹
Jos talouden toimija on saanut tuomion, onko toimija toteuttanut toimia osoittaakseen luotettavuutensa huolimatta kyseisen poissulkemisperusteen olemassaolosta ²² (”puhdistautuminen”)?	☐ Kyllä ☐ Ei
Jos vastaus on kyllä , kuvaus toteutetuista toimista ²³ :	[.....]

B: VEROJEN TAI SOSIAALITURVAMAKSUIEN MAKSAMISEEN LIITTYVÄT PERUSTEET

<i>Verojen tai sosiaaliturvamaksujen maksaminen:</i>	<i>Vastaus:</i>	
Onko talouden toimija täyttänyt kaikki verojen tai sosiaaliturvamaksujen maksamiseen liittyvät velvoitteensa sekä maassa, johon toimija on sijoittautunut, että hankintaviranomaisen tai -yksikön jäsenvaltiossa, jos se on muu kuin sijoittautumismaa?	☐ Kyllä ☐ Ei	
Jos vastaus on ei , ilmoitetaan: a) kyseinen maa tai jäsenvaltio b) kyseinen määrä c) tapa, jolla velvoitteiden rikkominen on todettu:	Verot	Sosiaaliturvamaksut
	a) [.....] b) [.....] c1) ☐ Kyllä ☐ Ei	a) [.....] b) [.....] c1) ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Kyllä ☐ Ei

²¹	Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin on tarpeen.
²²	Direktiivin 2014/24/EU 57 artiklan 6 kohdan täytäntöönpanosta annettujen kansallisten sääntösten mukaisesti.
²³	Riippuen tehtyjen rikosten luonteesta (yksittäinen, toistuva, järjestelmällinen jne.) selvityksen olisi osoitettava, että toteutetut toimet ovat riittäviä.

<p>1) oikeudellisella tai hallinnollisella päätöksellä:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Onko päätös lopullinen ja sitova? – Tuomion tai päätöksen päiväys: – Jos kyse on tuomiosta ja jos poissulkemisen kesto on määrätty <u>suoraan tuomiossa</u>: <p>2) muulla tavalla, millä:</p> <p>d) Onko talouden toimija täyttänyt velvollisuutensa maksamalla verot tai sosiaaliturvamaksut taikka onko toimija sopinut sitovasta järjestelystä niiden maksamista varten, mukaan lukien mahdolliset kertyneet korot tai sakot?</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>– [.....]</p> <p>– [.....]</p> <p>c2) [...]</p> <p>d) ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Jos vastaus on kyllä, tarkennetaan:</p> <p>[.....]</p>	<p>– [.....]</p> <p>– [.....]</p> <p>c2) [...]</p> <p>d) ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Jos vastaus on kyllä, tarkennetaan:</p> <p>[.....]</p>
<p><i>Jos verojen tai sosiaaliturvamaksujen maksamista koskevat asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):²⁴</i></p> <p>[.....][.....][.....]</p>	

C: MAKSUKYVYTTÖMYYTEEN, ETURISTIRIITOIHIN TAI AMMATIN HARJOITTAMISESSA TAPAHTUNEeseen VIRHEESEEN LIITTYVÄT PERUSTEET²⁵

<p><i>On huomattava, että tämän hankinnan osalta jotkin seuraavista poissulkemisperusteista on voitu määritellä täsmällisemmin kansallisessa lainsäädännössä, asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa. Kansallisessa lainsäädännössä voidaan esimerkiksi säätää, että käsite ”ammatin harjoittamiseen liittyvä vakava virhe” kattaa monia eri toimintatapoja.</i></p>	
<p><i>Mahdollista maksukyvyttömyyttä, eturistiriitaa tai ammatin harjoittamisessa tapahtunutta virhettä koskevat tiedot</i></p>	<p><i>Vastaus:</i></p>
	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p>

²⁴ Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin on tarpeen.

²⁵ Ks. direktiivin 2014/24/EU 57 artiklan 4 kohta.

<p>Onko talouden toimija rikkonut oman tietonsa mukaan ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteitaan²⁶?</p>	<p>Jos vastaus on kyllä, onko talouden toimija toteuttanut toimia osoittaakseen luotettavuutensa kyseisen poissulkemisperusteen olemassaolosta huolimatta (”puhdistautuminen”)?</p> <p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Jos on, kuvaus toteutetuista toimista:</p> <p>[.....]</p>
<p>1. Onko talouden toimija jossakin seuraavista tilanteista:</p> <p>a) konkurssi, tai</p> <p>b) maksukyvyttömyys- tai likvidaatiomenettelyn kohde, tai</p> <p>c) järjestely velkojien kanssa, tai</p> <p>d) muu vastaava tilanne, joka johtuu kansalliseen lainsäädäntöön ja kansallisiin määräyksiin perustuvasta samankaltaisesta menettelystä²⁷, tai</p> <p>e) sen varoja hallinnoi selvitysmies tai tuomioistuin, tai</p> <p>f) sen liiketoiminta on keskeytetty?</p> <p>Jos vastaus on kyllä:</p> <p>– Lisätietoja:</p> <p>– Syyt siihen, että talouden toimija pystyy kaikesta huolimatta suoriutumaan sopimuksesta ottaen huomioon kyseisissä olosuhteissa sovellettavat liiketoiminnan jatkamista koskevat kansalliset säännöt ja toimet²⁸?</p> <p>2. Jos asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>– [.....]</p> <p>– [.....]</p>

²⁶ ***Kansallisessa lainsäädännössä, asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa taikka direktiivin 2014/24/EU 18 artiklan 2 kohdassa tämän hankinnan osalta tarkoitetut velvoitteet.***

²⁷ ***Ks. kansallinen lainsäädäntö, asiaa koskeva ilmoitus tai hankinta-asiakirjat.***

²⁸ Näitä tietoja ei tarvitse antaa, jos talouden toimijoiden poissulkeminen a–f kohdassa luetelluissa tapauksissa on sovellettavan kansallisen lainsäädännön nojalla **pakollista ilman mahdollisuutta poikkeuksen myöntämiseen** siinä tapauksessa, että talouden toimija kykenee kaikesta huolimatta suoriutumaan sopimuksesta.

	<p>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</p> <p>[.....][.....][.....]</p>
<p>3. Onko talouden toimija syyllistynyt ammatin harjoittamiseen liittyvään vakavaan virheeseen²⁹?</p> <p>Jos vastaus on kyllä, lisätietoja:</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[.....]</p> <p>Jos vastaus on kyllä, onko talouden toimija toteuttanut puhdistautumistoimia? ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Jos on, kuvaus toteutetuista toimista:</p> <p>[.....]</p>
<p>4. Onko talouden toimija tehnyt muiden talouden toimijoiden kanssa sopimuksia, joilla pyritään vääristämään kilpailua?</p> <p>Jos vastaus on kyllä, lisätietoja:</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[...]</p> <p>Jos vastaus on kyllä, onko talouden toimija toteuttanut puhdistautumistoimia? ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Jos on, kuvaus toteutetuista toimista:</p> <p>[.....]</p>
<p>5. Onko talouden toimija tietoinen mahdollisista eturistiriidoista³⁰, jotka johtuvat sen osallistumisesta menettelyyn?</p> <p>Jos vastaus on kyllä, lisätietoja:</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[...]</p>
<p>6. Onko talouden toimija tai talouden toimijaan liittyvä yritys antanut hankintaviranomaiselle tai -yksikölle neuvoja tai muulla tavoin osallistunut hankintamenettelyn valmisteluun?</p> <p>Jos vastaus on kyllä, lisätietoja:</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[...]</p>
<p>7. Onko talouden toimijalla kokemuksia siitä, että aikaisempi hankintasopimus, han-</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p>

29	<i>Ks. tarvittaessa kansallisessa lainsäädännössä, asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa annetut määritelmät.</i>
30	<i>Kansallisen lainsäädännön, asiaa koskevan ilmoituksen tai hankinta-asiakirjojen mukaiset eturistiriidat.</i>

<p>kintayksikön kanssa tehty aikaisempi hankintasopimus tai aikaisempi käyttöoikeussopimus on irtisanottu ennenaikaisesti tai että kyseisen aikaisemman sopimuksen yhteydessä on vaadittu vahingonkorvauksia tai määrätty muita vastaavia seuraamuksia? Jos vastaus on kyllä, lisätietoja:</p>	<p>[...]</p> <p>Jos vastaus on kyllä, onko talouden toimija toteuttanut puhdistautumistoimia? ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Jos on, kuvaus toteutetuista toimista: [.....]</p>
<p>8. Voiko talouden toimija vahvistaa, että: a) se ei ole vakavalla tavalla syyllistynyt väärien tietojen antamiseen toimittansa vaaditut tiedot sen tarkistamiseksi, ettei poissulkemisperusteita ole tai että valintaperusteet täyttyvät, b) se ei ole salannut tällaisia tietoja, c) se on pystynyt toimittamaan viipymättä hankintaviranomaisen tai -yksikön pyytämät täydentävät asiakirjat, sekä d) se ei ole pyrkinyt vaikuttamaan epäasianmukaisesti hankintaviranomaisen tai -yksikön päätöksentekomenettelyyn, saamaan luottamuksellisia tietoja, joiden avulla se voi saada perusteettomia etuja hankintamenettelyssä, tai tarkoituksellisesti antamaan harhaanjohtavia tietoja, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti poissulkemista, valintaa tai hankintasopimuksen tekoa koskeviin päätöksiin?</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p>

**D: MUUT POISSULKEMISPERUSTEET, JOISTA SAATETAAN SÄÄTÄÄ
HANKINTAVIRANOMAISEN TAI -YKSIKÖN JÄSENVALTION
KANSALLISESSA LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ**

<p><i>Puhtaasti kansalliset poissulkemisperusteet</i></p>	<p><i>Vastaus:</i></p>
<p>Sovelletaanko asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa määritet-</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p>

<p>tyjä puhtaasti kansallisia poissulkemis- perusteita?</p> <p><i>Jos kyseisessä ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa vaaditut asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p><i>(verkko-osoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....]³¹</p>
<p>Jos jotakin puhtaasti kansallista poissulkemisperustetta sovelletaan, onko talouden toimija toteuttanut puhdistautumistoimia?</p> <p>Jos on, kuvaus toteutetuista toimista:</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[.....]</p>

IV osa: Valintaperusteet

Valintaperusteiden osalta (tämän osan α tai A–D jakso) talouden toimija ilmoittaa seuraavaa:

α : KAIKKIA VALINTAPERUSTEITA KOSKEVA YLEINEN ILMOITUS

Talouden toimijan olisi täytettävä tämä tietokenttä vain siinä tapauksessa, että hankintaviranomainen tai -yksikkö on ilmoittanut asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, joihin ilmoituksessa viitataan, että talouden toimija voi täyttää ainoastaan IV osan α jakson ja jättää muut IV osan jaksot täyttämättä:

<i>Kaikkien vaadittujen valintaperusteiden täyttäminen</i>	<i>Vastaus</i>
Talouden toimija täyttää vaaditut valintaperusteet:	☐ Kyllä ☐ Ei

A: SOVELTUVUUS

Talouden toimijan olisi annettava nämä tiedot vain, jos hankintaviranomainen tai -yksikkö on vaatinut kyseisten valintaperusteiden täyttämistä asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, joihin ilmoituksessa viitataan.

<i>Soveltuvuus</i>	<i>Vastaus</i>

³¹ Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin on tarpeen.

<p>1) Talouden toimija on merkitty asiaankuuluviin sijoittautumisjäsenvaltionsa pitämiin ammatti- tai kaupparekistereihin³²:</p> <p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>[...]</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....]</p>
<p>2) Palveluhankintasopimukset:</p> <p>Tarvitaanko erityinen lupa tai tietyn organisaation jäsenyys, jotta talouden toimija voi tarjota kyseisen palvelun sijoittautumismaassaan?</p> <p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>Jos vastaus on kyllä, millainen lupa tai jäsenyys ja onko talouden toimijalla tällainen lupa tai jäsenyys: [...] ☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....]</p>

B: TALOUDELLINEN TILANNE JA RAHOITUSASEMA

Talouden toimijan olisi annettava nämä tiedot vain, jos hankintaviranomainen tai -yksikkö on vaatinut kyseisten valintaperusteiden täyttämistä asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, joihin ilmoituksessa viitataan.

<i>Taloudellinen tilanne ja rahoitusasema</i>	<i>Vastaus:</i>
<p>1a) Talouden toimijan ("yleinen") vuotuinen liikevaihto niin monelta tilikaudelta kuin asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa vaaditaan, on seuraava:</p> <p><u>Ja/tai</u></p> <p>1b) Talouden toimijan keskimääräinen vuotuinen liikevaihto niin monelta tilikaudelta kuin asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa vaaditaan, on seuraava³³ ():</p>	<p>tilikausi: [.....] liikevaihto:[.....][...] valuutta</p> <p>tilikausi: [.....] liikevaihto:[.....][...] valuutta</p> <p>tilikausi: [.....] liikevaihto:[.....][...] valuutta</p> <p>(tilikausien lukumäärä,keskimääräinen liikevaihto): [.....],[.....][...] valuutta</p>

³² Sellaisina kuin ne on kuvattu direktiivin 2014/24/EU liitteessä XI; *tietyistä jäsenvaltioista tulevien talouden toimijoiden on mahdollisesti täytettävä muita kyseisessä liitteessä säädettyjä vaatimuksia.*

³³ Vain, jos se sallitaan asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa.

<p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....]</p>
<p>2a) Talouden toimijan vuotuinen ("erityinen") liikevaihto sopimuksen kattamalla liiketoiminta-alalla, joka määritetään asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, niin monelta tilikaudelta kuin vaaditaan, on seuraava:</p> <p><u>Ja/tai</u></p> <p>2b) Talouden toimijan keskimääräinen vuotuinen liikevaihto sopimuksen kattamalla liiketoiminta-alalla niin monelta tilikaudelta kuin asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa ilmoitetaan, on seuraava³⁴:</p> <p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>tilikausi: [.....] liikevaihto:[.....][...] valuutta</p> <p>tilikausi: [.....] liikevaihto:[.....][...] valuutta</p> <p>tilikausi: [.....] liikevaihto:[.....][...] valuutta</p> <p>(tilikausien lukumäärä, keskimääräinen liikevaihto): [.....],[.....][...] valuutta</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....]</p>
<p>3) Jos liikevaihtoa (yleistä tai erityistä) koskevia tietoja ei ole saatavilla koko vaaditulta jaksolta, ilmoitetaan päivämäärä, jona talouden toimija perustettiin tai aloitti kaupallisen toimintansa:</p>	<p>[.....]</p>
<p>4) Asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa määritettyjen talouden toimijan taloudellisten suhdelukujen³⁵ osalta talouden toimija ilmoittaa, että vaaditun suhdeluvun (-lukujen) todellinen</p>	<p>(vaaditun suhdeluvun – x:n ja y:n suhde³⁶ – ja arvon tunnistetiedot): [.....], [.....]³⁷</p>

34	Vain, jos se sallitaan asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa.
35	Esim. varojen ja velkojen suhde.
36	Esim. varojen ja velkojen suhde.
37	Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin se on tarpeen.

arvo (todelliset arvot) on (ovat) seuraava(t): <i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i>	<i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....]
5) Talouden toimijan ottaman ammattiharjoittajan vastuuvakuutuksen vakuutussumma on seuraava: <i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i>	[.....][...] valuutta <i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....]
6) Muiden sellaisten taloudellisten tai rahoituksellisten vaatimusten osalta , jotka mahdollisesti määritetään asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, talouden toimija ilmoittaa seuraavaa: <i>Jos kyseiset asiakirjat, jotka on mahdollisesti määritetty asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i>	[.....] <i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....]

C: TEKNINEN JA AMMATILLINEN PÄTEVYYS

Talouden toimijan olisi annettava nämä tiedot vain, jos hankintaviranomainen tai -yksikkö on vaatinut kyseisten valintaperusteiden täyttämistä asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, joihin ilmoituksessa viitataan.

Tekninen ja ammatillinen pätevyys	Vastaus:
1a) Vain rakennusurakkasopimukset : Talouden toimija on suorittanut viitejakson aikana ³⁸ seuraavat rakennusurakoiden tyypit: <i>Jos asiaankuuluvat tärkeimpien urakoiden tyydyttävää toteuttamista ja tuloksia</i>	Vuosien lukumäärä (tämä ajanjakso määritetään asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa): [...] Urakat: [.....] <i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....]

³⁸

Hankintaviranomaiset voivat vaatia enintään viiden vuoden kokemuksen tai hyväksyä yli viisi vuotta aikaisemmin hankitun kokemuksen.

<i>koskevat asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i>									
<p>1b) Vain julkiset tavara- ja palveluhankintasopimukset:</p> <p>Talouden toimija on viitejakson aikana³⁹ suorittanut seuraavat merkittävimmät tavaratoimitusten tai palvelusuoritus-tyypit:</p> <p>Luetteloa laadittaessa ilmoitetaan arvo, ajankohdat ja julkiset tai yksityiset vastaanottajat⁴⁰:</p>	<p>Vuosien lukumäärä (tämä ajanjakso määritetään asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa): [...]</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Kuvaus</th> <th>arvo</th> <th>ajankohdat</th> <th>vastaanottajat</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Kuvaus	arvo	ajankohdat	vastaanottajat				
Kuvaus	arvo	ajankohdat	vastaanottajat						
<p>2) Talouden toimijalla on käytettävissään seuraavat (erityisesti laadunvalvonnasta vastaavat) tekniset asiantuntijat tai tekniset laitokset⁴¹:</p> <p>Kun kyseessä ovat julkiset rakennusurakkasopimukset, talouden toimijalla on käytettävissään seuraavat tekniset asiantuntijat tai tekniset laitokset urakan toteuttamista varten:</p>	<p>[.....]</p> <p>[.....]</p>								
<p>3) Talouden toimija käyttää laadunvarmistukseen seuraavia teknisiä välineitä ja toimenpiteitä ja sen tutkimus- ja kehitysjärjestelmät ovat seuraavat:</p>	<p>[.....]</p>								
<p>4) Talouden toimija voi käyttää seuraavia toimitusketjun hallinnointi- ja seuranta-järjestelmiä hankintasopimuksen toteuttamisen yhteydessä:</p>	<p>[.....]</p>								

³⁹	Hankintaviranomaiset voivat vaatia enintään viiden vuoden kokemuksen tai hyväksyä yli viisi vuotta aikaisemmin hankitun kokemuksen.
⁴⁰	Toisin sanoen kaikki vastaanottajat olisi merkittävä luetteloon ja luettelossa olisi oltava kyseisten toimitusten tai palveluiden osalta sekä julkiset että yksityiset asiakkaat .
⁴¹	Teknisistä asiantuntijoista tai teknisistä laitoksista, jotka eivät suoraan kuulu talouden toimijan yritykseen mutta joiden voimavaroja talouden toimija käyttää II osan C jakson mukaisesti, on täytettävä erilliset yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan lomakkeet.

<p>5) Toimitettavat monitahoiset tuotteet tai palvelut tai poikkeuksellisesti erityistar- koitusta varten tarvittavat tuotteet tai palvelut:</p> <p>Talouden toimija sallii tuotantokapasiteettinsa tai teknisen suorituskykynsä tarkastukset⁴² sekä tarvittaessa käytös- sään olevien tutkimus- ja kehitysjärjes- telmien sekä soveltamiensa laadunval- vontatoimenpiteiden tarkastukset.</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p>
<p>6) Koulutusta ja ammatillista päte- vyyttä koskevat tiedot:</p> <p>a) palveluntarjoaja tai urakoitsija itse ja/tai (riippuen asianomaisessa ilmoituk- sessa tai hankinta-asiakirjoissa asetetuista vaatimuksista):</p> <p>b) sen johtohenkilöstö:</p>	<p>a) [.....]</p> <p>b) [.....]</p>
<p>7) Talouden toimija voi toteuttaa seuraav- at ympäristöasioiden hallintatoimen- piteet hankintasopimuksen toteuttamisen yhteydessä:</p>	<p>[.....]</p>
<p>8) Talouden toimijan keskimääräinen vuosittainen työvoima ja johtohenkilös- tön lukumäärä kolmena viime vuotena:</p>	<p>Vuosi, keskimääräinen vuosittainen työ- voima: [.....],[.....], [.....],[.....], [.....],[.....], Vuosi, johtohenkilöstön lukumäärä: [.....],[.....], [.....],[.....], [.....],[.....]</p>

⁴² Tarkastuksen tekee hankintaviranomainen tai, jos hankintaviranomainen tähän suostuu, tarkastuksen tekee tavarantoimittajan tai palveluntarjoajan sijoittautumismaan toimivaltainen virallinen elin hankintaviranomaisen puolesta.

<p>9) Talouden toimijalla on käytettävissään seuraavat työvälineet, kalusto tai tekniset laitteet hankintasopimuksen toteuttamiseksi:</p>	<p>[.....]</p>
<p>10) Talouden toimija aikoo mahdollisesti antaa seuraavan osuuden (ts. prosenttiosuuden) hankintasopimuksesta alihankkijoille⁴³:</p>	<p>[.....]</p>
<p>11) Julkiset tavarahankintasopimukset:</p> <p>Talouden toimija toimittaa vaaditut toimitettavien tuotteiden näytteet, kuvaukset tai valokuvat, joihin ei tarvitse liittää aitoustodistuksia;</p> <p>Talouden toimija toimittaa tarvittaessa vaaditut toimitettavien tuotteiden näytteet, kuvaukset tai valokuvat, joiden aitous on todistettava.</p> <p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....]</p>
<p>12) Julkiset tavarahankintasopimukset:</p> <p>Voiko talouden toimija toimittaa vaaditut virallisten laadunvalvontaelinten tai toimivaltaisiksi tunnustettujen laitosten laatimat todistukset, joissa selkeästi määriteltyjen tuotteiden vaatimustenmukaisuus osoitetaan viittaamalla asiaa koskevassa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa ilmoitettuihin teknisiin eritelmiin tai standardeihin?</p> <p>Jos vastaus on ei, selvitys siitä, miksi näin on ja millaisia muita todisteita voidaan esittää:</p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[...]</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....]</p>

⁴³

Jos talouden toimija **on** päättänyt antaa osan hankintasopimuksesta alihankkijoille **ja** käyttää hyväksi alihankkijan voimavaroja kyseisen osan toteuttamisessa, kyseisistä alihankkijoista on täytettävä erilliset yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan lomakkeet, ks. II osan C jakso.

Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:

D: LAADUNVARMISTUSJÄRJESTELMÄT JA YMPÄRISTÖASIOIDEN HALLINTAA KOSKEVAT STANDARDIT

Talouden toimijan olisi annettava nämä tiedot vain, jos hankintaviranomainen tai -yksikkö on vaatinut laadunvarmistusjärjestelmiä ja/tai ympäristöasioiden hallintaa koskevia standardeja asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, joihin ilmoituksessa viitataan.

<i>Laadunvarmistusjärjestelmät ja ympäristöasioiden hallintaa koskevat standardit</i>	<i>Vastaus:</i>
<p>Pystyykö talouden toimija esittämään riippumattomien laitosten antamia todistuksia siitä, että talouden toimija täyttää tiettyjen laadunvarmistusstandardien vaatimukset, mukaan lukien vammaiskäyttö?</p> <p>Jos vastaus on ei, selvitys siitä, miksi näin on ja millaisia muita todisteita laadunvarmistusjärjestelmästä voidaan esittää:</p> <p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[.....] [.....]</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....]</p>
<p>Pystyykö talouden toimija esittämään riippumattomien laitosten antamia todistuksia siitä, että talouden toimija noudattaa vaadittuja ympäristöasioiden hallintajärjestelmiä tai standardeja?</p> <p>Jos vastaus on ei, selvitys siitä, miksi näin on ja millaisia muita todisteita ympäristöasioiden hallintajärjestelmistä tai standardeista voidaan esittää:</p> <p><i>Jos kyseiset asiakirjat ovat saatavilla sähköisesti, annetaan seuraavat tiedot:</i></p>	<p>☐ Kyllä ☐ Ei</p> <p>[.....] [.....]</p> <p><i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i></p> <p>[.....][.....][.....]</p>

V osa: Kelpuutettujen ehdokkaiden määrän vähentäminen

Talouden toimijan olisi annettava nämä tiedot vain, jos hankintaviranomainen tai -yksikkö on määrittänyt puolueettomat ja syrjimättömät perusteet tai säännöt sellaisten valintaperusteet täyttävien ehdokkaiden määrän vähentämiseksi, jotka kutsutaan tarjouskilpailuun tai neuvotteluihin. Nämä tiedot, joiden lisäksi voidaan mahdollisesti asettaa toimitettavia todistustyyppejä tai asiakirjanäytön muotoja koskevia vaatimuksia, esitetään asianomaisessa ilmoituksessa tai hankinta-asiakirjoissa, joihin ilmoituksessa viitataan. Ainoastaan rajoitettujen menettelyiden, tarjousperusteisen neuvottelumenettelyn, kilpailullisen neuvottelumenettelyn ja innovaatiokumppanuuden osalta:

Talouden toimija ilmoittaa seuraavaa:

<i>Määrien vähentäminen</i>	<i>Vastaus:</i>
Talouden toimija täyttää puolueettomat ja syrjimättömät perusteet tai säännöt, joita sovelletaan ehdokkaiden määrän vähentämiseksi, seuraavalla tavalla: Jos vaaditaan tiettyjä todistuksia tai muita asiakirjanäytön muotoja, ilmoitetaan kunkin näistä osalta, onko talouden toimijalla vaaditut asiakirjat: <i>Jos jotkin näistä todistuksista tai asiakirjanäytön muodoista ovat saatavilla sähköisesti⁴⁴, ilmoitetaan kunkin osalta seuraavat tiedot:</i>	[...] ☐ Kyllä ☐ Ei ⁴⁵ <i>(internetosoite, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet):</i> [.....][.....][.....] ⁴⁶

VI osa: Loppulausumat

Allekirjoittanut (allekirjoittaneet) ilmoittaa (ilmoittavat), että tiedot, jotka annetaan osissa II–V, ovat asianmukaisia ja oikeita ja että ne on esitetty täysin tietoisina siitä, mitä väärin tietojen antamisesta seuraa.

Allekirjoittanut (allekirjoittaneet) ilmoittaa (ilmoittavat) virallisesti pystyvänsä toimittamaan pyynnöstä ja viipymättä ilmoitetut todistukset ja muut asiakirjanäytön muodot, lukuun ottamatta seuraavia tilanteita:

⁴⁴ Ilmoitetaan selvästi, mihin kohtaan vastaus liittyy.

⁴⁵ Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin on tarpeen.

⁴⁶ Ilmoitetaan niin monta tietoa kuin on tarpeen.

a) *hankintaviranomaisella tai -yksiköllä on mahdollisuus hankkia kyseiset täydentävät asiakirjat suoraan minkä tahansa jäsenvaltion kansallisesta tietokannasta, joka on käytettävissä maksutta⁴⁷, tai*

b) *hankintaviranomaisella tai -yksiköllä on jo kyseiset asiakirjat hallussaan viimeistään 18. lokakuuta 2018⁴⁸.*

Allekirjoittanut (allekirjoittaneet) suostuu (suostuvat) siihen, että [yksilöidään hankintaviranomainen tai -yksikkö I osan A jakson mukaisesti]:lle annetaan asiakirjat, jotka täydentävät tämän yhteisen eurooppalaisen hankinta-asiakirjan [yksilöidään, missä osassa/jaksossa/kohdassa] annettuja tietoja, hankintamenettelyssä [hankintamenettelyn yksilöintitiedot: (tiivistelmä, julkaisuviite Euroopan unionin viralliseen lehteen, viitenumero)].

Aika, paikka ja vaadittaessa tai tarvittaessa allekirjoitus (allekirjoitukset): [.....]

⁴⁷ Edellyttäen, että talouden toimija on antanut tiedot (verkkosivusto, asiakirjat antanut viranomainen tai elin, tarkat asiakirjaviitteet), jotka ovat tarpeen, jotta hankintaviranomainen tai -yksikkö voi toimia tällä tavoin. Vaadittaessa on toimitettava lisäksi suostumus tietokannan käyttöön.

⁴⁸ Riippuen direktiivin 2014/24/EU 59 artiklan 5 kohdan toisen alakohdan kansallisesta täytäntöönpanosta.

PK-YRITYKSEN OSALLISTUMINEN TARJOUSKILPAILUUN

- I. Julkisia hankintoja ohjaa hankintalainsäädäntö, jossa on määritelty, miten itse kilpailutus tulee toteuttaa.
- II. Hankintalakia sovelletaan kaikissa julkisissa hankinnoissa, joissa ennakoitu arvo ylittää kansallisen kynnyksarvon. Rakennusurakoiden osalta kansallinen kynnyksarvo on 150 000€ ja EU-kynnyksarvo 5 350 000€. Kansallisten ja EU-kynnyksarvojen erot liittyvät mm. menettelysääntöihin sekä ilmoittamisen laajuuteen.
- III. Kaikista rakennusurakoista, jotka ylittävät nämä kynnyksarvot, ilmoitetaan HILMAssa. HILMA on työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämä täysin maksuton portaali, joka löytyy osoitteesta *hankintailmoitukset.fi*.
- IV. Hankinnan kilpailuttamiseksi on useita eri menettelytapoja. Hankintalaissa ne ovat kuvattuna EU-kynnyksarvot ylittävien hankintojen osalta. Tyypillisimpiä menettelytapoja ovat avoin- sekä rajoitettu menettely. Käytettävä menettely mainitaan tarjouspyynnössä.
- V. Tarjouspyynnössä on kerrottu mitä ja miten tarjotaan, sekä siitä löytyy kaikki tarvittava tieto, joka tarjoajan tulee tietää osallistuessaan tarjouskilpailuun.
- VI. Tehdessä tarjousta tulee kiinnittää huomiota siihen, että se on juuri sellainen, mitä on pyydetty tarjouspyynnössä. Referensseistä on hyvä antaa hieman lisätietoja, jos ne ovat epäselviä.
- VII. Tarjouksen lisäksi yrityksen tulee täyttää hankintalain sekä mahdolliset yrityksen itse asettamat kriteerit. Tyypillisiä itse asetettuja vaatimuksia ovat vaatimukset liikevaihdon, yritysreferenssien tai henkilöstön pätevyyden suhteen.

- VIII. Yrityksen tulee ns. alustavasti osoittaa täyttävänsä kriteerit täyttämällä tarjouspyynnön liitteenä oleva ESPD-asiakirja. Vasta kilpailun voittajalta vaaditaan varsinaiset selvitykset.
- IX. Joissain hankkeissa liikevaihtovaatimus voi olla liian suuri pk-sektorin yritykselle. Muodostamalla niin sanottuja ryhmittymiä kahden pienemmän yrityksen kesken, voidaan mahdollistaa pienempienkin yritysten osallistuminen tarjouskilpailuihin. Ryhmittymillä voidaan täyttää liikevaihtovaatimuksia.
- X. Tarjousten vertailussa voidaan käyttää perusteena joko pelkkää hintaa, hintalaatu-suhdetta, tai kokonaistaloudellista edullisuutta. Pelkkä hinta on yleisin tapa. Vertailun peruste mainitaan tarjouspyynnössä.
- XI. Jos yritys kokee, että kilpailutusta ei ole suoritettu lain mukaisesti siitä voidaan tehdä joko hankintaoikaisuvaatimus tai valittaa markkinaoikeuteen. Nämä kaksi tapaa ovat täysin toisistaan riippumattomia. Molemmat tulee kuitenkin tehdä 14 vuorokauden kuluessa hankintapäätöksen julkaisusta.